Бүгү чүрттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 298 (11196) | 1979 чылдың декабрь 28, пятница | 1925 чылдан үнелеп эдеттирген | Өртээ 2 көп.

КӨДЭЭГЕ ӨӨРЕДИЛГЕ

Көдээ ажыл-агыйны улам ыңай көдүрер төлээде, көдээниң ажыл-ишчилери боттарының ажыл-херекчи мергежилин доктаамал бедидери, көдээ ажыл-агый эртемнериниң үндезиннерин база экономиктиг билиглерин хандыр өөренири, ажылдың мурнакчы арга-дуржулгазын шиңгээдири, техниканы болгаш дериишкиннерни эки билип алыры эргежок чугула. Ону чедип алырынга эң-не таарымчалыг үе—кыш, өөредилгениң чедингир болгаш үре-түңнелдиг хевири—агротехниктиг, зооветеринарлыг белгүмнер, школалар, семинарлар болур. Өөредилгени бедик мергежилдиг специалистер, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң мурнакчылары баштаар ужурлуг.

Ам республиканың хөй-хөй совхозтарында агрозоотехниктиг белгүмнерде кичээлдер эгелей берген. Чөөн-Хемчик районнуң совхозтарының агротехниктиг белгүмнеринде 255 кижи, Улуг-Хемниинде—153, Барыын-Хемчиктиинде—124, Таңдыныында 120 кижи өөренип турар. Ол белгүмнерде колдуунда-ла механизаторлар, мал чеминиң белеткекчилери, картофель болгаш ногаа өстүрүкчүлери мергежилин бедидип турарлар.

Көдээ ишчилерниң кышкы өөредилгезин үлегерлиг организастаан ажыл-агыйларны эвээш эвести көргүзүп болур. Чижээ, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозта 45 кижи кичээлдеп, оларның 30-и мергежилин бедидип, 15-и—ниити өөредилгеде хаара туттунган. Ында кичээлдерни совхозтуң кол инженери И. П. Карачиев, кол агроному А. И. Сырчин олар үүктел чок эрттирип, өөренир түүлдерни билдингир, чедингир кылдыр тайылбырлап, көргүзүлге пособиезин калбаа-биле ажыглап, янзы-бүрү машина-техниканы ажылдадып көргүзүп, өөредилгени практиктиг ажыл-херек-биле ыяк холбаштырып турар. Тона аттыг совхозта белгүмде 25 кижи кичээлдеп, оларны ажыл-агыйның кол специалистери В. С. Штыров биле И. И. Бутусов олар башкылап турар. Ындыг белгүмнерни Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязында, «Революцияның чалбыыжы», СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг, «УТКА 25 чылы», «Өөк», «Алдан-Маадыр», «Искра», «Тиилелге», «Шамбалыг» болгаш «Шекпээр» совхозтарда база багай эвес организастаан. Ук ажыл-агыйларда кичээлдер эрттирер таарымчалыг бажың балгатты шилип алгаш, ону көргүзүлге пособиези болгаш машина-техниканың артын кезектери-биле ыяк дерип шимээн. Совхозтарның дирекциялары, партия база профэвилел комитеттери мал болгаш чер ажылының ажылдакчыларының билиг, мергежилин бедидеринге улуг кичээңгейни салып, кичээлдер чогуур үезинде, бедик деңнелге эртсин дээш, бүгүле эргежок чугула чүүлдерни кылып турар.

Агрозоотехниктиг белгүмнер чылдың-на доктаамал ажылдап турар черлерде тарааның эки дүжүдүн ап, мал ажылының продуктуларын хойну бүдүрүп турары таварылга эвес. Чижээ, каңдаашкынныг бо берге чылын безин «Алдан-Маадыр» совхоз гектардан 16 центнер, Тона аттыг совхоз—9,7 центнер, «Большевик» — 11,1, «Кызыл тараачын»—9,5 центнер дүжүтту ажаап алган. Ол ышкаш малчыннардаа бо чылдың он бир айларының дургузунда багай эвес көргүзүглерни чедип алгылаан. Эртнен чылдың кышны өөредилгезин малчыннар ортузунга эки чоруткан СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг, «УТКА 25 чылы», «Шекпээр», Ленин аттыг, «Хемчик» совхозтар мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң база садарының планнарын күүсеткилээн.

Ынчалзажок чамдык совхозтарның болгаш көдээ ажыл-агый эргелелериниң удуртукчулары, кол специалистери көдээниң ажыл-ишчилериниң мергежилин бедидер кышкы агротехниктиг өөредилгени болур-чогууру-биле үнелеп көрбейн турар. Ылаңгыа «Коммунизмниң херели» (кол агроному В. И. Соколовский), «Найырал» (кол агрономну Ш. Т. Санчай-оол), «Хадың» (кол агроному И. П. Гладышев), «Деңнелге» (кол агроному Б. Н. Моңгуш) совхозтар механизаторларының база хову ажылдыгларның өөредилгезин амга чедир-ле организаставаан. Ол ажыл-агыйларның чыл бүрүде кулу дүжүттү ап, суггаттыг черлерни багай ажыглап турары ынчангаш таварылга эвес-тир. Багай тургускан зооветеринарлыг ажылдың түңнелинде, үстүнде айытнан ажыл-агыйларга малдың өлүп хораары болгаш чидирии улуг болган. Чогум-на ол черлерде хойжуларның, саанчыларның, кадарчыларның зооветөөредилгезин бүрүү-биле калбартып чорудуп, мал ажылының мурнакчыларының арга-дуржулгазын оларга таныштырары эргежок чугула турган ийик. Ындыг болза-даа өөредилгени организастаарында ындыг байдал айытнан ажыл-агыйларның, а ол ышкаш хамаарышкан көдээ ажыл-агый эргелелериниң удуртукчуларын болгаш специалистерин дүвүретпейн турары элдептиг.

Чаа чыл эгелээр четкен. Үе эртип турар. Ынчангаш агрозоотехниктиг өөредилгенк чер болганга организастаары эргежок чугула. Ажыл-агыйларның, көдээ ажыл-агый эргелелериниң удуртукчулары, парткомнар, профэвилел комитеттери агрозоотехниктиг өөредилгениң белгүмнериниң ажылын доктаамал контрольдаар, өөредилге эгелевээн черлерге ону дораан организастаар херек. Ол ышкаш специалистерниң белгүмну четчелээринге, өөредилге эрттирер бажың-балгатты шилип алырынга, көргүзүлге пособиелери-биле хандырарынга практиктиг дузаны көргүзер ужурлуг.

СЭКП ТК-ның ноябрь (1979 ч.) Пленумунуң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязының шиитпирлерин, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневтиң Пленумга чугаазында айыттынган сорулгаларны амыдыралга боттандыарынче көдээниң ажыл-ишчилерин мобилизастаарынга, В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 110 чыл болур оюн төлептиг утнуур дээш, социалистиг чарышты калбартырынга агрозоотехниктиг өөредилге чугула рольду ойнаар апаар. Ынчангаш белгүмнериң кичээлдерин бедик деңнелге эрттирерин чедип алыр херек.

Комиссия хуралдаан

РСФСР-ниң Дээди Совединиң онгу чыыжынга сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 940 сонгулда округунуң округ сонгулда комиссиязының хуралы дүүн болуп эткен. Хуралды округ сонгулда комиссиязының даргазы, Кызылдың № 3 АТБ-зиниң чолаачызы В. А. Жбанов даргалап эрттирген.

Сонгулда комиссиязының хуралынга сонгулдаларга белеткел ажылдарының чоруп турарының дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң оргкилдизиниң эргелекчизи А. С. Поляковтун информациязын дыңнаан.

Хуралга комиссия кежигүнериниң хүлээлгелерин хуваган болгаш сонгулда мурнунда кылып чорудар ажылдарның планын бадылаан.

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕҢНЕЖИҢЕР!

1979 чылда чер ажылының бригадаларының, звеноларының болгаш ажылдакчыларының социалистиг чарыжының түңнелдерин үндүрген доктаалды СЭКП обкомунуң бюрозу, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлөл болгаш ВЛКСМ обкому хүлээп алган.

Чер ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедири дээш социалистиг чарышка идепхейлиг киришпишаан, совхозтарның бригадаларының, звеноларының хөй-хөй коллективтери, механизаторлары болгаш ажылчыннары планныг оналдаларны база хүлээлгелерни чедир болгаш ажыр күүседириңге чогумчалыг түңнелдерни чедип алган деп, ук доктаалда демдеглээн. «Алдан-Маадыр» совхозтуң трактор-хову бригадазы (бригадири М. Х. Ооржак) быжыглаан 1042 гектарның тус бүрүзүндеи 15,6 центнер дүжүтту алган болгаш тарааның ниити чыылдазының планын 111,4 хуу күүсеткен. «Куш-ажылдың хостуу» совхозта Л—Х. К. Көк-ооллуң мал чеми белеткээр талазы-биле комплекстиг бригадазы 4 мүн тоона сигеннип, 4,9 мүн тонна сенажты, 9,2 мүн тоона силосту белеткээн, азы оларны белеткээр планын чемгерилге единицазынче шилчидерге 167,7 хуу күүсеткен. СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң (бригадири Г. В. Новиков) болгаш «Тес-Хем» совхозтуң (бригадири Д. С.-Б Арапчор) мал чеми белеткээр талазы-биле бригадалары доктааттынган оналдаларны чеднишкиннинг боттандырган.

Витаминнинг сиген далганы бүдүрер талазы-биле агрегатка эн-не хөй кылышкынны ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң (звеночу А. В. Гольпов) болгаш «Барлык» совхозтуң (звеночу Н. Ш. Хомушку) операторлар звенолары чедип ап, оналдаларны түс-түзүнде 202 болгаш 140 хуу күүсеткилээн.

«Куш-ажылдың хостуу» совхозта (звеночу Д. Б. Дажы) болгаш Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязында (звеночу Р. П. Храмцов) суггаттыг чер ажылының звенолары көдээ ажыл-агый культураларын тарып остурериңге багай эвес көргүзүглериг болуп, быжыглаттынган шөлүн гектар бүрүзүнден хөй чылдыг сигеннериниң 58 болгаш 33,4 центнер дүжүдүн алган. «Кызыл тук» совхозтуң звенозу (удуртукчузу Ч. Т. Саая) чаңгыс чылдыг сигеннериниң дүжүттүүнүн планын 127,3 хуу күүсеткен. «Шекпээр» совхозтуң кукуруза остүрер звенозу (удуртукчузу У. Ш. Куулар) 215 гектар шөлдүң гектар бүрүзүнден 175 центнер ногаан массаны, «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң ногаа остүрер звенозу (удуртукчузу Е. В. Козорезова) гектардан ногааларның 214 центнер дүжүдүн остүрген.

Хөй-хөй бригадаларның болгаш звеноларының коллективтериниң ажылының чогумчалыг түңнелдери-биле чергелештир көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн белилериниң, тарааның ниити чыылдазын база күрүнеге садарын, мал чеминиң белеткээрин (чемгерилге единицаларынга) көвүдериниң талазы-биле планнар болгаш социалистиг хүлээлгелер республикага күүсеттинмээн деп ук доктаалда айыткан. Ниитизи-биле республикага тараа бүдүрериниң планының чартынган эвээжи күүсеттинген, а мал чеминиң белеткээрин талазы-биле оналда (чемгерилге единицаларынга) — 56,7 хуу күүсеттинген. Тараа бүдүрериниң планын күүседириңге онаа улуг хожудаашкынны Таңды, Каа-Хем, Улуг-Хем болгаш Кызыл районнарның ажыл-ишчилери боллурган. Өвүр, Бай-Тайга, Тес-Хем районнарның ажыл-агыйларында чижек-биле алган бир баш малга онаштыр (чемгерилге единицазынче шилчидерге) чүгле 2,5—4,0 центнер чемнер белеткеттинген.

Мал чеминиң шынары келергей куду болуп артышаан турар. Республикала витаминниг сиген далганының чүгле 18 хуузу, сенажның 27 хуузу болгаш силостуң 38 хуузу бирги база ийнги класстарга хамааржып турар.

Чер ажылында болгаш мал чемнери бүдүрериниде көргүзүглериң куду болуп турар чоруу хамыктың мурнунда хөй-хөй районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары, профэвилел база комсомол организациялары чер ажылын хөгжүдүрүнүң үндезин айтырыгларын амдаа кошкак ишчилерлен, механизаторларның, хову ажылының бүүү ажылдакчыларының ортузунга быжыг туруштуг организаччы ажылды чоруттайн, ажылга белик көргүзүглерни чедип алыры дээш социалистиг чарышты четпес организастап турары-биле тайылбырлаттынар деп доктаалда демдеглээн.

Тараа бүдүрерин база мал чемнери белеткээрин көвүдедир талазы-биле социалистиг чарыштың негелделерин күүсетпээнин барымдаалаашы, районнарга шаннаалдыг черлерни тывыспас деп. СЭКП обкомунуң бюрозу, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлөл болгаш ВЛКСМ обкому шиитпирлээн.

1979 чылда бригадалар болгаш звенолараразынга социалистиг чарыштың тиилекчилерин дараазында черлер деп санаап, тус-тус шаңналдарны тыпсырын шиитпирлээн:

ДИПЛОМНУ БОЛГАШ 300 РУБЛЬДИҢ АКША ШАҢНАЛДАРЫН:

— «Алдан-Маадыр» совхозтуң трактор-хову бригадазынга (бригадири М. Х. Ооржак):

— «Куш-ажылдың хостуу» совхозтуң (бригадири Л.-Х. К. Көк-оол). СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң (бригадири Г. В. Новиков). «Тес-Хем» совхозтуң (бригадири Д. С-Б. Арапчор) мал чеминериниң белеткээр талазы-биле бригалаларынга;

ДИПЛОМНУ БОЛГАШ 200 РУБЛЬДИҢ АКША ШАҢНАЛДАРЫН:

— ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң (звеночу А. В. Гольпов) болгаш «Барлык» совхозтуң (звеночу Н. Ш. Хомушку) АВМ операторларының звеноларынга;

— «Куш-ажылдың хостуу» совхозтуң (звеночу Д. Б. Дажы), Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязының (звеночу Р. П. Храмцов) болгаш «Кызыл тук» совхозтуң (звеночу Ч. Т. Саая) суггаттыг чер ажылының звеноларынга;

— «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң (звеночу У. Ш. Куулар) кукуруза остүрер звенозунга;

— «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң (звеночу Е. В. Козорезова) ногаа остүрер звенозунга.

1979 чылда ажылдың түңнели-биле хову ажылының 30 мурнакчыларын социалистиг чарыштың тиилекчилери деп санаан болгаш оларны УАЧД, дыштанылга бажыңы болгаш курорт баар путёвкалар-биле шаңналарын шиитпирлээн.

Ажылга эн-не бедик көргүзүглерни чедип алыры дээш совхозтар, бригадалар, звенолар коллективтериниң, көдээниң бүүү ажыл-ишчилериниң социалистиг чарышын удуртуруп эжиждери, 1980 чылдың часкы хову ажылдарынга үрезиниерни базза техниканы чогуур үезинде болгаш шынарлыг белеткээр талазы-биле дээштиг хемчегларни алырын, тараалар, мал чеми болгаш ногаа культуралар, картофель өстүрер талазы-биле бригалаларны база звеноларны четчелээрин, оларның кежигүниериниң өөредилгезин организастаарын, гектар чер бүрүзүн, органиктиг болгаш минералдыг чемишчилгелерни чөптүг ажыглаарын хандырарын ол доктаал СЭКП райкомнарынга, райкүүскомнарга, профэвилелиниң райкомнарынга, ВЛКСМ райкомнарынга, совхозтарның парткомнарынга, партия эге организацияларынга, ажылчын комитеттерингe, ажыл-агыйларның удуртукчуларынга болгаш специалистерингe хүлээткен.

ЧОННУҢ КАНДИДАТТАРЫ

Чүртте сонгулда кампаниязы улуг көдүрүүшкүннүг чоруп турар.

Москваның «МЭЛЗ» дээр будурулге каттыжыышкынының кол будурулгези—электровакуум приборларының заводунуң хуралдаар залын декабрь 26-да байырлалдыы-биле шимепкен турган. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга боттарының кандидаттарын адаар дээш коллективтиң төлөлекчилери: «Чөн биле партия чаңгыс эптиг!», «СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин күүседнили!», «Социалистиг демократия делгерезин!» деп дозуңнарлыг аңаа келген.

— Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиң, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң шылгарангай ажылдакчызы, улуг Ленинниң херээниң уламчылакчызы—эш Леонид Ильич Брежневти Москваның Черкизовск сонгулда округундан депутатка кандидат кылдыр депшидерин саналдап турмен—деп, заводтуң эдиктирикчизи М. А. Табаков чугаалаан.

Ол саналды диннитти, ургулчулеллиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Ону ийи-биле деткээш, ажылчын В. И. Пикифорова РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр мурнакчы ажылчын В. С. Бобровны база адаан. Хуула бөгчыл планын ол доозупкан депшиттирген кандидатуларны каттыжыышкынның партком секретары К. И. Дуняков, люминофорщик И. А. Жаркин, штамповщик Т. М. Коровина, каттыжыышкынның чиңгине директору Ю. П. Потемкин деткээннер.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **Леонид Ильич Брежневти** болгаш «МЭЛЗ» каттыжыышкынның эптекчи ажылчыны **Вера Семеновна Боброваны** РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр депшидер деп доктаалды чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

Горькийниң В. И. Ленин аттыг телевизие заводунга болган сонгулда мурнунуң хуралдының киржикчилери Приокск сонгулда округундан РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Күрүнеиң айыл чок чер комитединиң даргазы **Юрий Владимирович Андроповту** депшилер дугайында саналды чаңгыс эп-сеткилдиг деткээн.

Эвилеллешкен республикаларның күрүне эрге-чагырганының дээди органнарының депутаттарынга кандидаттар кылдыр сонгулда мурнунуң хуралдарындан: **Виктор Васильевич Гришин, Андрей Андреевич Громыко, Андрей Павлович Кириленко, Алексей Николаевич Косыгин, Динмухамед Ахмедович Кунаев, Арвид Янович Пельше, Григорий Васильевич Романов, Михаил Андреевич Суслов, Николай Александрович Тихонов, Дмитрий Федорович Устинов, Константин Устинович Черненко, Владимир Васильевич Шербицкий** олар депшиттирген.

Депутаттарга кандидаттарның аразында—ажылчын ангының, колхозчу тараачынның, улусчу интеллигенциянның эң эки төлөлекчилери бар.

Москваның алдаржаан тудугжулу, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының лауреаты **Иван Павлович Деминни,** Первоуральскиниң Новотрубный заводунуң хоюглакчызы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Леонид Петрович Барабановту,** Тула областың Торжок районунуң «Рассвет» колхозунуң даргазы **Николай Михайлович Абалишинни,** композитор, ССРЭ-ниң улустуң артизи, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Георгий Васильевич Свиридовту,** Пенза областа приборлар болгаш конденсаторлар заводунуң ажылчыны комсомолчу **Татьяна Николаевна Глазкованы** база сонгулда мурнунуң хуралдарындан РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр депшиттирген.

(СЭТА).

БҮРҮН ДЕТКИИШКИН

«Тыва кобальт» комбинаттың гидрометаллургия, даг. энергетика, автотранспорт цехтериниң болгаш комбинаттың өске-даа цехтериниң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажыллакчыларының РСФСР-ниң Дээди Совединиге депутатка кандидатты депшиткении деткиир соңгулда мурнунуң, хуралынга бир дугаарында сөс алган комбинаттың материал-техниктиг хандырылгазының начальниги, Алачурт дайынының хоочуну Иван Борисович Енушкевич мынчаар чугаалаан:

— РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга эн-не төлептиг ооллар, кыстарны чон адап турар болгай, РСФСР-ниң Дээди Совединиге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 940 сонгулда округунуң талазы-биле Россия Федерациязының Дээди Совединиң депутадынга кандидадынга «Каа-Хем» разрезтин, «Кызыл тудуг» эргелениң коллективтери, «Тиилелге» совхозтуң ажы-ишчилери Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Михаил Клаевич Мендумени депшиткении деткиир деп саналдыг мен.

И. Енушкевичниң болгаш өске-даа эштериниң саналын чыылганнар ийи-биле ядыш часкан, ол кандидатураны чүүлдүзүнүп деткээнин илерединнер.

РСФСР-ниң Дээди Совединиге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 940 сонгулда округунуң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **Михаил Клаевич Мендумени** депшиткении деткиир деп доктаалды хурал хүлээп алган.

Кызылдың автосепелге заводунуң коллективиниң сонгулда мурнунуң хуралы болуп эткен. Хуралга партия эге организациязының секретары Е. Н. Балабанова сонгулдаларга уткуштур белеткел ажылының чоруп турарының дугайын чугаалаан, РСФСР-ниң Дээди Совединиге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 940 сонгулда округунуң РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр депшиттирген Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Михаил Клаевич Мендумени кандидатураның деткиринче чыылганнарны кыйсырган.

СЭКП обкомунуң бюро кежигүнү, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **М. К. Мендумени** кандидатураның деткиир деп доктаалды хуралдан хүлээп алган болгаш Кызылдың № 940 сонгулда округунуң талазы-биле бадылдарынга өөрүшкүүрлериг бээрин ооп шилээн.

Республиканың тудугжу коллективтериниң аразында социалистиг чарыштың тиилекчизи 18-ки тудуг эргелелинде В. И. Ленинниң торуттунген хүнүнден бээр 110 чылынга аалдар кылдыр дөрт чыл планын күүседир дээш чарыш улам калбарган. Чарыштың эгелекчилери бригадаларының кыйгырыын ында бызаңчыларның М. Х. Аракчаага удурткан бригадазы ийи-биле деткээн. Бригадада Э. Чүльдүм, Б. Монгуш болгаш өскелер-даа белик мергежилдиг, мурнакчылар бооп турар. Олар бригадада чарыштың чаңгыс эвес удаа тиилекчилери.

М. Х. Аракчааның бригадазы бо чылын ажыглалга кирген болгаш киирер-даа тудуглар—12 мүн хаван азырар комплекс, уксаажылдыга станциязы, 280 орунлуг уруглар сады, харылзаачылар бажыңы дээн ышкаш өске-даа чугула тудугларга эки ажылдаан. Бо хүниерде бригада ийысылалдың 4-кү микрорайонунда хөй-аал ишти чүрттаар бажыңны бызаңнар ажылдарын кылып турар.

ЧУРУКТА: бригаданың мурнакчылары Э. Чүльдүм-оол (солагай талазында) болгаш Б. Монгуш.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ЧУГУЛА КАМПАНИЯГА БЕЛЕТКЕНМИШААН...

МАЛ КЫШТАГЛАДЫЫШКЫНЫҢНУҢ КОЛ АЙТЫРЫГЫ

Мал ажылында база бир харысалгалыг үе—хой оолдаашкыны массалыг эгелээринин кырында келген. Ынчангаш ажыл-агый санында хойжу бүрүзү малдың чаш төлүн менди камгалап алыр дээш бо чугула кампанияга бүүү талалыг белеткеннип турар.

Оон-биле чергелештир сүт бүдүрер болгаш күрүнеге садар талазы-биле чыл планын күүседир, саар малдың продуктулуун бедидип, ажаалда-чемгерилгезин эки-жидип турган, сүт саалдазын чогумчалыг организастап, сүттү элбедиринче бүүү күштү, арга-курлавырларны моонизээри негеттиннип турар.

Чөөн-Хемчик районнуң Карл Маркс аттыг совхозунда кыштаглаашкыныңның байдалын база хой оолдаашкынынга белеткелдин канчаар чоруп турарының дугайын ол совхозтуң директору Чымба Балдыкович МОҢГУШ бистин корреспондентивиске мынчаар чугаалаан:

— Ниитизи-биле 11 мүн 264 баш шээр мал 34 коданда кыштап турар. Оон иштинде төрүүр мал 5 мүн ажыг. Оон ыңай чүрттакчы чоннуң хууда малын ангылап тургускан бис. Онгу беш чылдың сөөлүү, шиитпирлиг чылында совхозка 100 хойдан-на 90 хураганны камгалап алыр сорулга салдынган.

Амгы үеде кыштаглаашкынын байдалы багай эвес деп болур. Кыштагларда кажаалардың септеттинген, чылыглаттынганы эки. Мал чемнери (сиген, сула дээш өске-даа), дус коданнарда дүжүрүүнген. Удур немей сөөртүрүн чорудуп турар бис.

Хойжу бригадаларда суг сөөртүр үш машинаны быжыглаан. Олар доктаамал ажылдап, коданнарны суг-биле хандырарын үзүктелдирбейн турар. Суг кудар доскаарлар, онгачалар, малга чем каап бээр дериг-херекселлер кыштаг бүрүзүнде четчири-биле бар. Одаар хөмүр-дашты аалдарда чедиштир дүжүрген.

Малчыннар шупту бажыңнарлыг, өгде чүрттап орар кижи чок.

Келир айдан эгелеп хой массалыг оолдап эгелээр. Ынчангаш төрүүр мал кадарган малчын бүрүзү аңаа эки белеткенип, хураган кажааларын септеп, чугайлаан, курган өдекти бөлүп алгылаан. Ам хойжуларга түр үеде дузалажыр сакманчыларны четчелеп доозуп тур бис.

Ниитиниң малын кыштаан хүр ажырары, баш санын менди камгалаары дээш малчыннар ортузунда социалистиг чарыш калбарган. Оон түңнелин ай санында болур хуралдарга үндүрүп, мурнакчыларны шаңнап-мактап турар бис. Мал кыштагладыышкынынга эки белеткенгеш, ону чеднишкиниг чорудуп турар малчыннар ажыл-агыйда бар. Делгер Ховалыг, Ондар Сүгдерек, Тазар-оол Ховалыг дээш оон-даа өске хойжулар кадарган малын менди кыштагладып, чаш төлүн хүлээп алырынга ыяк белеткеннип алганнар.

Мал ажылында хаара туттунган кижилерниң ажы-төлүнүн культурлуг, кадык-шыырак өзериңге бүүү таарымчалыг байдалдарны тургузуп, Делегейниң уруглар чылында оларга белек кылдыр база бир садты совхоз төвү Ийме суурда ажыттывыс. Дүн-хүн чокка ажылдаар ол садта чүгле малчыннар уруглары — 50 кижи доктаамал чүрттап, өзүдоругун турарлар. Чаа уруглар садының ажыттынганынга малчыннар хөлчок өөрүп, уруг-дарының күзелдни-биле эккеп тургузуп турар.

Оон-биле чергелештир малчыннарның ажыл-амыдыралында четпестер чок деп болбас. Малчыннарның культура амыдыралы ам-даа чавыс деңнелде. Кыштагларда чунар-бажыңнар кылдынмаан. Автолавка аалдарга барып турзаа, чамдык чугула хереглелдиң бараанныры ховар болурунга малчыннар хомудап турар. Бо бүүү четпестерни чайладып, малчыннарның амыдырал, культура хандырылгазын эжиждери, шиитпирлезе чогуур айтырыгларны дарый шиитпирлээри негеттиннип турар. Совхозтуң дирекциязы, партком, ажылчын комитет бо талазы-биле дээштиг хемчегларни алыр апаар.

Керээ өзугаар маңаа хөөп тудуг кылып турар организациялардың ажылының шынары конгут багай болур-дур. «Тыва-совхозтудуг» каттыжыышкынының үш дугаар КМК-зы (начальниги Б. Рязанцев) совхозка ийи кыштаг кылып берген. Ынчалзажок ол тудугның шынары дыка багай болуп, кажаалларга мал тургузар, бажыңларга кижилер чүрттаар аргажок болган. Оларны катап септеп кылыр, чылыглаар ужурга таваржып тур бис.

Совхоз бо чылын күрүнеге 185 тонна сүт садар планныг. Декабрь 24-ке чедир 127 тонна сүт дужааттынган, ол дээрге планның 68,6 хуузу болуп турар. Кыска үениң иштинде чыл планын күүседип шыдаптар ындыг арга-курлавырлар бисте чок. Мындыг хожудаашкынның тургустунган бир чылдаганы болза, саар малдың продуктулуу куду болуп артышаан турарында. Маңаа совхозтуң удуртулгазы-даа, мал ажылының специалистериде-даа сүткүр инектерни четчелеп тургузарынче, уксаажылдыга ажылын өжиждериниче кичээңгейни ам-даа четпес салып турарын, ажылды организастап турарында база-ла четпестер барын миннирапаар.

Амгы үеде фермада бүүү саар малдың тургузу азыралда кинрген. Сигеннер, савана, силос, комбикорм дээн ышкаш чемнер бар. Саваны хөөлектээш, чем цетинге чымчалыр хайындырын берип, рацион өзугаар чемгерип, инектерни чылыг суг-биле суттарын турар. Ам хүнде-ле ортумаа-биле 400 кг сүтту күрүнеге дужаап тур бис.

Саанчылар ортузунда чарыштың түңнелин он хонгашла үндүрүп турар. Сөөлгү он хонукта Анай Ондар болуунга быжыглаан инектериниден 854 кг сүтту саап алгаш, чарыштың тиилекчизи болган.

Карл Маркс аттыг совхозтуң ажыл-ишчилери СЭКП ТК-ның ноябрь (1979 ч.) Пленумунуң, партия Тыва обкомунуң үшкү пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар, улуг баштынчы болгаш башкы В. И. Ленинниң төрүттүнгеи хүнүнден бээр 110 чыл болуп оюн бедик күш-ажылчы чеднишкиннерлиг үткүп, 1979—80 чылдарның мал кыштаглаашкынын хүр эрттирер, кедир чылда малдың чаш төлүн менди камгалап, доруктурар дээш хызымаккай ажылдап турарлар. Оларның ажыл-ишчи хуженишкиннери эки үрүтүнеллиг болур-даа ужурлуг.

Комиссия хуралдаан

РСФСР-ниң Дээди Совединиң онгу чыыжынга сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 940 сонгулда округунуң округ сонгулда комиссиязының хуралы дүүн болуп эткен. Хуралды округ сонгулда комиссиязының даргазы, Кызылдың № 3 АТБ-зиниң чолаачызы В. А. Жбанов даргалап эрттирген.

Сонгулда комиссиязының хуралынга сонгулдаларга белеткел ажылдарының чоруп турарының дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң оргкилдизиниң эргелекчизи А. С. Поляковтун информациязын дыңнаан.

Хуралга комиссия кежигүнериниң хүлээлгелерин хуваган болгаш сонгулда мурнунда кылып чорудар ажылдарның планын бадылаан.

Партийжи ИНФОРМАЦИЯ

СОҢГУЛДАГА УТКУШТУР

СЭКП Бай-Тайга райкому Тээли суурда агитаторларыың, политинформаторларыың, пропагандистернин болгаш агитпунктулар эргелекчилериниң, агитколлективтер удуртукчуларынын семинарын эрттирген.

Анаа партия райкомунун бирги секретары Д. С. Данзын-оол СЭКП ТК-ныц ноябрь (1979 ч.) Пленумунуц түүнелдериниц база анаа СЭКП ТК-ныц Чингине секретары, ССРЭ-ния Дээди Советинин Президиумунун Даргазы эш Л. И. Брежневтин чугаазында аймыткан сорулгалар дугайын делгеренгей чугаалаан. Райкомнун килдис эргелекчизи С. С. Хертек Советтерге ам болур соңгулдалар үезинде чорудар агитация-массалыг ажылдар дугайын райкомнун килдис эргелекчизиниц оралакчызы Б. Барба «Владимир Ильич Ленинниц төрүттүнген хүнүнден бээр 110 чыл болур оюнун дугайында» СЭКП ТК-ныц доктаалын семинарныц киржикчилерниге таныстырлаан. Семинарга оске-дээ темаларга чугула айтырыгларны сайгарып, ам болур соңгулдаларга уткуштур соңгукчулар ортузунга чорудар ажылдарны дугурушкан.

Партия райкому ындыг семинарларны «Бай-Тал», «Мурнакчы», «Кара-Хол» совхозтарныц топтеринге, «Тээли» совхозтуц Кызыл-Даг салбырынын төвүнге график ёзугаар эрттирген.

СЕКРЕТАРЬЛАР СЕМИНАРЫ

СЭКП Чөөн-Хемчик райкому районда партияныц бүгү эге организацияларынын секретарьларынын семинарын чыылдырган. Анаа СЭКП ТК-ныц ноябрь (1979 ч.) Пленумунун түүнелдери болгаш анаа СЭКП ТК-ныц Чингине секретары, ССРЭ-ниц Дээди Советиниц Президиумунуц Даргазы эш Л. И. Брежневтин чугаазынга холбаштыр партия организацияларынын сорулгаларынын дугайында илеткелди райкомнун бирги секретары Н. С. Бойду кылган.

Районда партия эге организацияларынын, партболуктерниц отчёт-соңгулдалыг хуралдарынын түүнелдериниц база моон соңгар оларныц мурнунда сорулгалар дугайын райкомнуц партийжи-организастыг ажылдар килдизиниц эргелекчизи Д. Н. Ховалыг семинарныц киржикчилериниге таныштырган.

«Идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылды улам ынай өскижиндер дугайында» СЭКП Төп Комитетиниц доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле партия эге оргачизациялар ныц сорулгаларын райкомнун пропаганда болгаш агитация килдизиниц эргелекчизи Х. Э. Монгуш ацаа практиктиг ажыл-биле холбаштырып чугаалаан.

Семинарныц түүнелинде эге организациялар секретарьлары ажылдын арга-дуржулгазын солушкан.

МАЛДЫ ХҮР КЫШ АЖЫРАР ДЭЭШ

«1979—1980 чылдарныц кышкы үезинде малдын баш санын болгаш ооц чаш төлүн менди камгалап алырын хандырар дээш мал ажылынын ажылдакчыларынын социалистиг чарыжын организастаар дугайында» СЭКП обкомунун бюрозунун, Тыва АССР-ниц Министрлер Чөвүлелиниц, профоблчөвүлелдиц болгаш ВЛКСМ обкомунуц доктаалын СЭКП-ниц Өвүр райкомунуц бюрозунга чугаалашкан. Анаа үнелеп-лээш район иштинге кодээ ажыл-агый ишчилериниц социалистиг чарыжын организастаар дугайында доктаалды хүлээп алган болгаш ол чарыштын негелделерин ажылдан кылган.

Районда ажыл-агыйлар, салбырлар, бригадалар болгаш фермалар база тус-тус малчыннар аразында иштиниц малынын баш санын камгалаар болгаш өстүрер талазы-биле социалистиг чарыштыц сөөлгү түүнелин 1980 чылдыц июль 1-де үндүрер, тиилекчилерге партия райкомунуц, райкүүскомнун шилчилер Кызыл туктарын, вымпелдерин болгаш өске-дээ шаннаалдарны тыпсыр деп шинтирээн.

Малдын баш санын өстүрер, чаш малды камгалап алыр талазы-биле норма-чижектерин ажыл-агыйларга доктаадып берген. Ол чарыштың В. И. Ленинниц төрүттүнгеи хүнүнден бээр 110 чыл оюн төлептиг уткуурунга, онгу беш чылды чедишкиниг доозарынга тураскаадыр деп чугаалашкан.

НИИТИ КҮШ-БИЛЕ

Амгы үеде партияныц идей-теоретиктиг ажылдар талазыбиле сорулгаларынын дугайында илеткелди СЭКП Эрзин райкомунуц ийги секретары Д. Б. Чамзырай районда партия организацияларынын секретарьларынын, оларын оралакчыларынын, агитколлективтер удуртукчуларынын, агитпунктулар эргелекчилериниц каттышкан семинарынга кылган.

Семинарныц киржикчилериниц мурнунга «СЭКП ТК-ныц ноябрь Пленумунун түүнелдери болгаш ацаа холбаштыр чоокку үеде районнун партия, совет, ажыл-агый органнарынын сорулгалары» деп илеткелди СЭКП райкомунун секретары Д. Х. Ооржак кылган.

Соңгулда кампаниязынын үезинде парторганизациялардын чорудар ажылдарынын, районда партияныц политооредилгезинин болгаш экономиктиг ооредилгенин амгы байдалынын дугайында дыцнадыгларны райкомнуц килдис эргелекчизи К. А. Мон, килдис эргелекчизиниц оралакчызы А. К. Монгуш олар кылгылаан.

Семинарнын киржикчилери соңгулда кампаниязынын үезинде чон ортузунга иинти күш-биле чорудар политмассалыг ажылдарынын, партийжи организастыг ажылдарынын талазыбиле сорулгаларны дугурушкан

Беш чылдың кижилери

ХАРЫЫСАЛГАДАН ХАМААРЖЫР

Онгу беш чылдың дөртү чылында Бин-Хем районунуң хойжуларының аразында социалистиг чарышка Ленин орденниг «Кызыл тараачын» совхозтуң малчыны коммунист Оолак Григорьевич Кечил-оол бирги черни эялээн. Хойжу төрүүр үүс баштан-на 115 хураганны менди доруктурган, бир баш хойдан-на 4,5 килограмм дүктү кыргып алган.

Мурнакчы малчынга чоокта чаа ужуражкан, ажыл-ижибиле таныштым. Иинтиниц малын кадаргандан бээр ол аллы чыл болгаи. Хойжунуц берге болгаш харыысалгалыг хөрээнге ижикпээн, арга-дуржулгазы эвээш-даа болза, кызымак күш-ажылдын, быжыг тура-соруктуг чоруктун ачызында баштайгы чылдардан эгелээш, чаш хураган өстүрер база дүк кыргып алырының планныг онаалдаларын хойжу күүседип келген.

Күш-ажылчы чедишкиниерин канчап чедин ап турарының кол үндезиннери чүле болуп турарын малчындан соонургап айтырдым.

Хойжу кезек боданып олурган, чугаалап эгеледи:

— Бисте оске хойжулардан ылгалдыр онзалап чугаалаар чүве-даа чок ийин. Хамык ужур ажылынга бердинкерп, ол дээш үргүлүү сагыш салыры, харыысалгалыг болурунда деп бодап чоруур мен. Ынчан ажылга чедишкиннер чедип алынар.

Шынап-ла, кандыг-даа ажылга сеткилиинден бердинмес, анаа хандыкшып, ынакшывас болза, ону негеллеге чедир кылып шыдаваны билдингир болгай. Оолак Григорьевич биле Кара-кыс Андреевна Кечил-оолдарга кандыг-даа ажыл дагзырга ону коичуг ак сеткилдиг күүседир, анаа бүгү-ле күжүн, билгмергежилин бээрин совхозтуң дирекциязы, партком бүзүреп көргеи. Ынчангаш төлептиг шиичилерни чугула участок — хой ажылынче чоруткан. Улуг илегелди бүзүрелип, иинтиниц малының баш саны өстүрер, продуктулуг чоруун белдер херекке хойжу өг-бүле төлептиг улуун кирип чоруур.

Мурнакчы малчын болунун ажылынга сеткилиниц хапызындан бердингенин орта-баргаи кижи дораан-на эскерип каар. Ажыл-ижинин-даа, оскедаа күүдер дугайында Олег Григорьевич-биле чугаалажып орарга, ооц кол кичээнгейи малдаан малынан черле ыравас. Чугаа аразында хойларының чемгерилгезинин, одарының, суттарылгазының, чаш хураганнар ажаалдазының дугайында дузалакчы кадарчыга азы сакманшиктерге сагындырып каап, чүүкмылдырын айтып берип орар.

Төлептиг хойжу мал чемнинин курлавырларын тургузуп алырынче чылдың-на кичээнгейин салып турар. Чүге дээрге, ажыл-агыйның девискээринге хар улуг чаар, малды колдуунда тургузу алыраар, ынчангаш хой мал чеми херек. Бо чугула херекке малчын өг-бүле чылдың-на күш-ажылчы улуун кирип келген. Эрткен чайын бодунун күжүбиле 20 ажыг тонна эки шынарлыг сигенин белеткээш, кыштаанда соорту алган.

Чаш хураганнарны хүлээп алырынга, доруктурарынга белеткелди баш бурунгаар хынамчалыг чорудуп, ону хой хураган өстүрүп алырының чугула хемчеглериниц бирээзин кылдыр хойжу санаа турары чөптүг. Ылангыя ийис хураганнарны, оон иелерин ажаарынче сөөлгү үеде улуг кичээнгей салган улус болду. Ийи азы үш хураган төрээн хойларны ацгы-ацгы көзенектерге тургузар, оларын ажаалда, чемгерилгезинче өскелерден онза сагышты салын келген. Чаш хураганнарны янзы-бүрү халдавырлыг аарыглардан камгалаары-биле чорудуп турары эки.

Хой төрүп турар үеде чылдын-на сакманшиктериниц ажылын шын организастап, оларны чаш хураганнарны доруктуруп өстүрер, ажаар харыысалгалыг херекке ооредир хемчеглерни ап келгеннер. Бо талазы-биле чогуур ажылды Оолак Григорьевич биле Кара-кыс Андреевна чорудуп турары чедишкиниг болуруна дузалаан.

— Хой төрүп турар үеде ажылга харыысалганы каш дакпыр улгаттыргаш, уйгудыжын бодавайн кызымак ажылдаары эп-не чугула негелле деп бодаар мен. Ынчан көргүзүүлер багай эвес болуруп ажылымнын дуржулгазындан көрдүм— деп, мурнакчы хойжу чугаалап орар.

Чылдың кайы-даа үезинде онаашкын хөрээнге харыысалгазын ол кошкатпайн келген. Хой эдергилгезин, чайгы, күску семиртилгени шын организастап турары хой хураганны, эдбек продукциянны алырынга дузалап турар. Оон ынай хой, хураган кижаалларының септелгезин эки шынарлыг кылып алырын базада кичээнгейге алган.

Республиканыц мурнакчы хойжуларының дуржулгазын өөренип алырынче Оолак Кечил-оол доктаамал кичээнгейин салып келген. Солуннарда, журналда парлаан арга-дуржулгаларны кичээнгейлиг номчуп, оларны болдунуц байдалынга таарыштыр ажылдап келген.

Иинтиниц малын өстүрер дээш болдунар-ла хемчеглерни ап келгениниц эки түүнелдерни чедир алган. Бо чылын төрүүр үүс баш хойдан 115 хураган доруктурган, бир хойдан-на 4,5 килограмм дүк кыргып алган. Ол болза хойжунун ажылдап келген чылдарында эн-не дээре көргүзүг. Баштайгы чедишкиниерниге ол меняэргенмейн, ону улам көвүдедир сорулганы салган ажылдап турар.

Иинтиниц малының баш санын өстүреринин, ону камгалап калгаларын экижиндиринин, малчын бүрүзүнүн хуула харыысалгазын белдер дугайында СЭКП обкомунуц болгаш Тыва АССР-ниц Министрлер Чөвүлелиниц чагаазыбиле мурнакчы малчын өг-бүле танышкаш, ажылды хандыр анализтей көрүп, кандыг айтырыгларже кичээнгей салырын тодаргайлаан. Бирги эялчегде малчыннарныц харыысалгазын белдер, олардан негелдени күштелдирерин чугулаап көрген. Малдың баш санын өстүреринин, продуктулуун белдериниц талазы-биле планныг онаалдаларын чедишкиниг күүседи оон хамааржыр деп малчыннар санап турар. Олар боттарының ажылын база шүүмүүлеп ёзу-биле көрүп, чагааныц негелделеринге дүүштүр улам эки ажылдаарын аазаанар. Ынчангаш иинтиниц малын кыштан хүр ажырар дээш кызымак ажылдап турарлар.

Күш-ажылчы эки көргүзүүлери дээш О. Г. Кечил-оол РСФСР-ниц Дээди Советиниц Президиумунуц Хүндүлел бижин-биле, социалистиг чарыштың тиилекчизиниц хөрек демдектери-биле шаннаткан. Хойжунуц кадайы К. А. Кечил-оол база-ла каш удаа мактадып, шаннаткан. Ол район Советиниц депутады.

Улуг баштынчы болгаш башкы В. И. Ленинниц төрүттүнгеи хүнүнден бээр 110 чылынга аллар кылдыр коммунист О. Г. Кечил-оол келир чылын төрүүр үүс баш хойдан-на 115-ден эвээш эвес хураганны доруктурып, бир баштан-на 5 килограмм дүктү кыргып алыр белдиктен социалистиг хүлээлгени алган. Ону күүседип болурунуц бүгү аргалары бар.

Т. ХЕРТЕК.

Бин-Хем район.

Хүлээлге күүселдезин хынап тур бис

Ак-дашчыларның чедишкини

Онгу беш чылдың дөртү чылында «Аллан-Маадыр» совхозтуң Ак-Даш сүт-барааи фермазының коллективи социалистиг чарышты калбаркаш, сүттүң иинти бүдүрүлгезин 251 тонна чедирер, оон иштинден 219 тоннаны күрүнеге дужаар, бир иинекке онааштыр 1700 кг сүттү саар, 100 иинекке онааштыр 85 бызааларны камгалап ап доруктурар, иинтиниц малынга 650 тонна ситенни белеткээр хүлээлгени алган турган.

Фермаиың ажыл-ишчилери сөзүн эялеп, эрткен он бир айларының түүнелдеп-биле үс башка онааштыр 79 бызаанны камгалап алган. Ситен белеткелиниц планын 104 хуу күүсеткен. Кыштаглаашкынга белеткел ажылдарын эрткен чылдарга деннээрге, организастыг болгаш эки шынарлыг чоруткан. Сүттүң иинти бүдүрүлгезин 303,2 тонна чедирген, күрүнеге 232,5 тоннаны садып, чыл планын 106 хуу күүсеткен.

Ажыл-агыйның мурнакчы саанчылары СЭКП кежигүнү Т. Монгуш, Н. Монгуш, К. Ондар олар боттарынга быжыглаан болук иинекперинден түс бүрүзү-ле 33,5—34,7 тонна чедир сүттү саган болгаш чылда алган социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүсеткен. Коллективтиц ишчилери ам 1980 чылдың улууиде ажылдап турар. Аныяктар дагдыныкчыары, хоочун коммунист Шондайты Доңгур-Баштыговна Ховалыг учётчиктеп ажылдавышаан, совхозта парткомнун фермада быжыглаан агитатору болуп, партийжи даалганы ак сеткилдиг күүседип, партболук удуртукчузу аныяк коммунист Шортан Мускуйевна Ондар-биле ай, квартал планнарын сумележип тургускаш, коллективтиц бүдүрүлге хуралдарынга бадылап, оон күүселдези дээш негелдени күштелдиргениниц түүнелинде, үстүүде бедик көргүзүүлер чедип алдынган.

Фермаиың ажылчыларының бүдүрүлге хуралынга саанчылар, кадарчылар он бир айларының түүнелин чугаалажып, анализтеп көргеш, ам-даа ажыглаттынмайн турар курлавырларны илередип, оларны ажыглалга киирер, СЭКП ТК-ныц ноябрь (1979 ч.) Пленумунун, ССРЭ-ниц Дээди Советиниц сессиязының шинтирлерин амыдыралга боттандырар, В. И. Ленинниц төрүттүнгениниц бээр 110 чыл болур оюн төлептиг уткуур дугайында СЭКП Төп Комитетиниц доктаалынга ажыл-херек-биле харылаар деп, ак-дашчылар шинтирлээш, чылдың төнчүзүүгө чедир ам-даа 250 центнер сүттү пландан артыкха күрүнеге дужаарын хүлээнген.

О. АРАКЧАА.

Чөөн-Хемчик район.

«Тыва даг-дүгү тудуг» эргелериниц ийиги участогунда Тараачын Чашпайович Ооржактың бызаанчы-бетонщиктер бригадазы хоорайның тудугжулар суурунда ийи квартиралыг чурттарга бажыңнарының тудуун кылып турар. Бригада доктаамал бедик көргүзүүлерни чедип ап келген. Ол найыралдыг болгаш бир деминг коллектив бо чылын ноябрь айда базаа бедик будуруқчулуг ажылдаан. Ноябрьда тудугмонтаж ажылларының планын 103 хуу, хүн бүрүнүн ажылнормазын ортумаа-биле 121 хуу күүсеткеннер.

№ 42 тудуг эргелериниц тудугжуларының социалистиг чарыжынга бирги черни Кызыл-Мажалыкта эзт комбинатынче чылыдылга дамчыдылгазының тудуунда ажылдап турар Салчак Кара-оол удуртқан дашчылар бригадазы доктаамал эялеп турар.

Ам Ак-Довурактың тудуг организацияларының дыка хөй тудугжулары Бүгү-эвилелдиң шалыпчы тудуу кылдыр чарлаан Чаа Шагаан-Арыгның тудуунда ажылдап турар. Чижээ, № 42 тудуг эргелериниңден Любовь Стародубованың шеверлекчилер бригадазы мында иинтиниц чурттарга бажыңының шеверлел ажылдарын кылып турар. Бригада ноябрьда шалыпчы ажылдаан планын 125 хуу күүсеткен.

М. ООРЖАК.

МУРНАКЧЫЛАР БАР

ДОҢГУТКАН «ШЫНГА» ХАРЫЫ

1979 чылдың сентябрь 20-де үнген № 219 солунга «Удуртукчудан септекчиге чедир» деп эгелиг корреспонденция парлаттынган. Монгун-Тайга районда «Малчын» совхозта техника ажыглалында четпестерин мында шүүмүүлеп бижээн.

Совхоз директору С. Очуриуц редакцияга дыннатканы болза:

Совхозта парткомнун болгаш дирекциянын каттышкан хуралынга ук корреспонденцияны чугаалашкан. Солунда парлаттынган шүүмүүлел бүрүн бадыткаттынган.

Автопарктың ажылын четпес удуртун келгени дээш кол инженер Б. М. Сааяны шыгыы доңгуткан.

• •

Бүлчүн Кунгаа хойжулап ажылдаа-ла он чеди чыл чедип турар. Ол үеиин иштинде хөй санныг малды өстүрүп, хөй эштп, дүктү будурүп, күрүнеге садарынга бодунуц улуг үлүг-хуузун киирип келген.

Кызымаккай малчын Б. Кунгаа чыл бүрүде бедик көргүзүүлерни чедип ап, мурнакчыларының одурүүнда чорун турар. Амгы үеде оон кадарган малы хүр кыштаглап турар. Кажаа-хораазы эки чылыгаттынган, мал чеми кыштагда четчир кылдыр дужуртуиген, хой ооллаашкынынга ыяк белеткеиип алган.

Б. Кунгаа келир чылда төрүүр 100 хойга онааштыр база ол хире санныг хураганнарны менди камгалап, доруктурарын хүлээнген, сөзүн эялээриниге бүзүрелдиг, эрее-шудургу ажылдап турар.

ЧУРУКТА: хойжу Б. КУНГАА.

К. ТАШ-ООЛДУҢ фотозу.

• •

Бавуу Түлүшевич Намажап Улуг-Хемде «УТКА 25 чылы» совхозта ийиги класстың тракторист-машинизи болуп он ийи чыл ажылдап турар. Ол чыл бүрүде мал чемниц белеткелинге киришкейн барбас. Бо чылын кукуруза ажаалдазынга киржип, силос салчып, кызымак ажылдаап, сигенчилер ортузунга калбарган чарышка багай эвес түүнелдерни коргүзүп келген.

Дуржулгалыг механизатор ам бодунуц «ДТ-75» маркалыг тракторун септеп, ону дүрген болгаш шалыпкын кылып алырын хүлээнген.

Ол тракторун септеп дооскаш, хойжуларга дузалажып, хар дазбыйлаарынга киржир. Б. Т. Намажап — коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы.

ЧУРУКТА: Б. Т. Намажап.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотозу.

КЕДИЗИН БОДААР БОЛЗА

Республиканын ажыл-агыйларында соолгу чылларда мал семиртир шөлдер алаан нептерецгей апарган. Ылангыя мурнакчы ажыл-агыйларда шах ыидыг семиртилге шөлдериниц ажыктыг чоруу бедик, хой санныг малды анаа кыштан хүр-менди ажырып, харыкдаа семиртп азырап өстүрүп турар болгай. Чамдык ажыл-агыйларда улуг эвес шөлчүгештер бар. Тес-Хемниц «Чолураа» совхозта семиртилге шөлүнде байдал бо хүннерде кандыгыл?

Ук шөлду организастап турганындан бээр ам 2—3 чыл чеде бергеи. Баштай анаа эмнелге-санитар пунктузу турган. Бо чылын мында 340 баш инек аймак азырап турар, 180 бызаа, 100 кыс хунажы, 50 шарыны шөлде тускайлаан. Совхозта фермалар, ацгыда сес чүс баш хире бода мал санаттынын турар. Оон хевирдаа четпес хирези мында турар мышажыл. Азырап турар инектерниц хажаалары эрги, тускай төлевилел ёзугаар тутуумаан. Моон соңгаар тускай чаа кажааларны тудары планнаттынып турар.

Чемгерилге шөлүнде азырап турар инектерни беш болукте үскеи. Бо чылгы бызааларны күш-шыдалыкын айны-биле үш болукте тургускан. Оларнын ажаалда-чемгерилгенин база таарыштырган. Совхозтуц хоочун малчыннарынын биреэзи, коммунист Чихей Чаштыгбай оларны ажаап турар. Оон-биле каты Баржай Эрес-оол, Түлүш Роза база калы ажылдап турарлар. Бызааларнын чамдыктарынын хүжү шымрях, бир чамдыктары шала бичежек, шыдалы чер албас болду. Тургузу азырап турар мал чүүле баш менди турар эвес, харын күш-шыдалгыр, хүр-менди-кыш эртери албан болбайн зан. Мында азырап турар бежен шарыжыктарны семиртп азырааш, келир чылдың ыт планынга киириштир, күрүнеге дужаар ужурлуг. Оларны база тускай малдын ажаап турар.

Азырап турар инектерниц аразында чүс хире баш кыс хунажынны эрткен чайын Таңдында ССРЭ-ниц 50 чылы аттыг совхозтан ёзулап алган. Ужсалзы эки бо болуктө кыштазыр азырааш, чалын фермага хүлээзиг. Олар дараазында чылган бызаалап эгелээр болгаш фермаиың саар инектериниге немежир. Эки немежилге болуру чугаажок. Моон мурнунда садып алган 60 баш алныяк инектер бо кыжын бызаалаар болгаш сут саалдазынга немештир чогуур улуг-хуузун киириштирер. Эки уксалыг инектерни чыл санында немей садып ап, чүвениц алыс кедизин бодап турары эки.

Азырап турар малдын чем рационунун база таарыштырган. Ону бода мал бригадазының бригадир-зоотехниги Төвүт Бугалдай, уштап-баштап турар. Черле ынчаш бо шөлде бүгү ажыл-херекти харыылап турар кол кижилериниц биреэзи ол болду. Ажаалда, чемгерилге дугайында ол мынча деп чугаалалы:

— Мында тускай чем пеги чок, бөдүүн чемнерни таарыштыр үүрмектеп берип турар бис. Ону тракторист Чыргал Кызыл-оол кылып турар. Болу ажылга харыысалгалыг, кызымак кижи. Чүгле бодуунун ажылы-биле кызыгаарланмас, херек апараа, өске эштериндаа солуп болур. Сиген каап баярны, комбикорм-биле чемгеринн чылыг сүт-биле сугарарыы, оон соонда база катап сигенче кирерин шак эйны-биле таарыштыр доктаатканы. Ону барымдаалап турар улус. Чылыг сүт иижиртирге, малга черле кончуг эки болур-дур...

Бригадир-зоотехник-биле кады мал турар кажааларны эртий көрүп, мал чемгерип туфар шөлүц база кезээн бис. Кажааларны аштап турган кидин түлүк үеде анаа чеде берген бис. Кажааларныц иштинде малга саваң дежеп турар улус болду. Ону эртеницн-не аштап арыглаар. Хол-биле аштап арыглаап, тракторга удур чүдүүрүп турар, бслен эвес-ле ажыл. Саваң дежеп турарын бодаарга мал чеминге база каражалыг-ла болгу дег. Ынчалза-даа оон өске арга чок дээрзин зоотехник чугаалап турду. Черле ынчаш камналгалыг, хумагалыг болбас болза, кыш чаа эгелеп турар, мал чеминин күрлавыры база эвээш болгай. Совхозта амгы байдал шоолуг эвес, азыраар өске мал эймаа база эвээш эвес деп билзе чогуур.

Малга иижиртир сугну дашты-тын изидип турар, ол база таарымча чок, чыгылама соокта канчаарыы? Азырап турар малдың иинти байдалы амдыызында багай эвес, ынчалза-даа мал чеминге камналганы, оон чарыгдалынга контрольду кошкатпаазы чугула.

Келир чылын маная улуг хотельнаяны база тудар, кажаалар, тепляктар база немежир, ол бүгүнү планда көргеи дээрзин бригадир чугаалап турду. Бир тээ мындыг чүве болганда ук тудугларны чаа чылдын эгелеп саалдалга чоокка чорудар болза эки-дир. Херектин алыс кедизин бодаары чугула.

Б. ДИРЧИН.

НЕГЕЛДЕЛЕРГЕ ДҮҮШТҮР

Үлегерлиг корум-чурум дээш

СЭКП ТК-ныц бо чылдың август 2-де үнген «Корум-чурум хажыдымышкынары-биле демиселди күштелдирер болгаш хоойлу-дүрүмнү камгалдарының талазы-биле ажылды экижиндириниц дугайында» доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле кандыг хемчеглер ап чорудар дугайында айтырыгны СЭКП Барыын-Хемчик райкомунун бюрозунга чугаалажып көргеи. Бо болгаш мурнунда хүлээп алынган мындыг доктаалларга хамаарыштыр кандыг хемчеглер, ажылдар чоруттунуп турарын болгаш районда хоойлу-дүрүм сагылдазының байдалының дугайында дыцнадыгны райкүүскомнун иштики херектер килдизиниц начальниги К. Ч. Ооржак кылган.

Районун партия, совет органнары болгаш хөй-ниити органнарының ажылдарындан кады килдис корум-чурум хажыдымышкынары-биле демиселди күштелдирер талазы-биле чамдык тодаргай ажылдарны кылып чоруткан. Оон түүнелинде иинтиниц өнүү-хөрөнгизин оорлаар, кем-херек үүлгедир чорук районда эртген чылдың бо үеиинден алаан кызырылган. Партия, совет ажылдакчылары-биле казы администрациялар профилактиктиг ажылдарны, рейдилерни хөй удаа чорудун келген. «Хемчик», «Дөн-Терезин» совхозтарда тургускан дузалал пунктулары эки ажылдап келгениниц түүнелинде бо черлерде кем-херек үүлгедир, корум-чурум хажыдыр чоруктар кызырылган. Ылангыя мурнунда кем-херек үүлгедин бар, корум-чурум кошкак болуп турган Дөн-Терезин суурга бо чылын хоойлу-дүрүм хажыдымышкынныр эртген чылдың бо үеде турганындан дыка кызырылган. Совхоз директору С. Комбу, партком секретары М. Сарыглар, кедээ Советтиц күүсүм даргазы Т. Ооржак олар бир деминг ажылдап, бо ажылче өске хөй-ниити организациялары эвилелдеп, ажылчы чон ортузунга кижиндилге ажылын күштелдирип турар. Борта улуг дузаны районун партия, совет органнарының болгаш милиция, прокуратура черлериниц ажылдакчылары база чедирген.

Чамдык кылдынып турар ажылдар бар-даа болза, районда кем-херек үүлгедир чоруктар ам-даа эвээш эвес болуп артышаанын райком бюрозу дёмдеглээн. Ылангыя аар кем-херек үүлгедир чоруктар болгаш автоаварияларның саны кызырылбайн турар. Ол ышкаш назы четпээннер аразында кем-херек үүлгедир чоруктарның саны оожум кызырып турар. Социалистиг хоойлу-дүрүмнү хажыдыр, кем-херек үүлгедир чоруктаэ Ак-Довурак хоорайда, Кызыл-Мажалык, Аныгаты, Хөнделен, Шекпээр суурларда ам-даа хөй болуп артышаан.

СЭКП обкомунун иинти пленумунун болгаш боттарының бо талазы-биле хүлээп алган доктаал-шинтирлериниде болгаш практиктиг хемчеглериниде айытқан чүүлдерини чамдыызы херек кырында боттанмайн турар. Үстүүде алаан хөрай, суурларда улусчу дружиналарнын, дузалал пунктуларының, эш хуу судтарының ажылы куду дедиелде. Оларда профилактиктиг ажылдар чоруттунуп турза-даа, оон дээштин чавыс. Кызыл-Мажалык суурда албан организацияларда улусчу дружиналарының ажылын багай организастаан, дыка хөй организациялар боттарының дёжурныйлаар хүннерин үзүп турар. Мында эш хуу судтары орта ажылдаваетаан, тургускан дузалал пунктузунда кандыг-даа ажыл чорудайн келген.

«Шекпээр» совхозтуц Аңгаты салбырында кем-херек үүлгедир, социалистиг өөрүү-хөрөнгини оорлап, самчыглаар чоруктар дувреенинг байдалды район иштинге болдуруп турар. Районун партия, совет ажылдакчылары, милиция, прокуратура черлери борта рейдилерни, профилактиктиг ажылдарны каш удаа чоруткан болза-даа, оон дээштин чавыс боол арткан. Ынчангаш бо суурже хүн бүрү кичээнгейни салып, кижиндилге талазы-биле комплекстиг хемчеглерни алыры негеттинин келген.

Бо чылдың он айларында районун девискээринге 35 орук-автотранспорт ослал-биле болган. Оон түүнелинде 24 кижи амы-тынын оскужган, 41 кижи кемдээн. Болгулаан аварияларның хөй кезин чоланчыларның эзирик чоланындан болган. Районун КАИ ажылдакчылары, оон постулары четпес ажылдап келген. Совхозтарда болгаш өске-даа автобөлүүрүлгелерге автомашиналарның ажылдаарынга чөгүүр контроль-хыналданы кошкак тургускан. Оон уламнан автомашиналар-биле оорланыр, хуузунда ажыл-херээн кылыр чүүлдер бар. Моны болдурбазы-биле шыңгыы ажылдарны чорудар херек.

Кем-херек үүлгедир, оорланыр чоруктарның дыка хөй аныяктар ортузундан болуп турар. Районун комсомол комитеди бо талазыбиле чогуур ажылдарны чорутпайн келген. Комсомолчу оперативтиг отрядтар, аныяк дзержинчилер дээн ышкаш, милиция органнарының ёзулуг дузалакчыларының ажылы көзүлбес, школаларда бо ажылды суда тургускан.

Кем-херектиц болу бээрниц бир чылдаганы арагалааткын болур. Районун садыгларында, хөй-ниити чемнелгелге черлериниде араганы доктаатканы шактарны барымдаалаайн садыглап турар чоруктар ам-даа уламчылап турар. Бо талазы-биле хөй удаа чугаалажып келген, мынала-даа экижээн. Моон чогуур түүнелдерни үндүрери эргежок чүгүл.

«Корум-чурум хажыдымышкынары-биле демиселди күштелдирер болгаш хоойлу-дүрүмнү камгалаарының талазы-биле ажылды экижиндириниц дугайында» СЭКП ТК-ныц доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле немелге хемчеглерлиг доктаалды райком бюрозу хүлээп алган. Ынчангаш партия, совет органнар боттарының ажылчорудулгазының хевирлерни болгаш аргаларын партия, чазактың салып турар бедик негелделериниге дүүштүр чорудары кол ооруга болур.

Х. МОНГУШ,

«Шынның» корр.

«Күш-ажылдың хоочуну» медаль-биле шаңнаар дугайында ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Улус ажыл-агыйында хой чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш күш-ажылчы ачы-хавыяазын үнелеп көргениниң демдээ кылдыр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң өмүнээзинден «Күш-ажылдың хоочуну» медаль-биле шаннаары болза:

КЫЗЫЛ ХООРАЙДАН

Анна Касьяновна **Алтухова** — Тыва АССР-ниң Телевидение болгаш радио дамчыдылга комитединиң фильмотеказывың эргелекчизи.

Кара-кыс Мижит-ооловна **Белек-оол** — пенсионер.

Иван Романович **Берёзкин** — пенсионер.

Елизавета Кузьминична **Болдырева** — пенсионер.

Михаил Андреевич **Брюханов** — пенсионер.

Мария Ивановна **Гавриченко** — «Тудуг кезектери» комбинаттың ажылчыны.

Матрена Александровна **Зверева** — пенсионер.

Валентина Никифоровна **Иванова** — Кызыл хооркүүскомнуң иштики херектер килдизиниң таныышыл албанының контролёру.

Мария Корнеевна **Казанцева** — Кызыл хооркүүскомнуң иштики херектер килдизиниң таныышыл албанының оперативтиг дежурныйы.

Парфирий Степанович **Козлов** — пенсионер.

Надежда Гавриловна **Коновалова** — хоорайның харылзаа белдириниң АТС-нин телефонизи.

Антонина Васильевна **Кулева** — хоорайның харылзаа белдириниң почтачызы.

Павел Иосифович **Ленский** — «Каз-Хем» хомур-даш разрезинин котел машинизи.

Екатерина Марковна **Лопатина** — Кызыл хооркүүскомнуң иштики херектер килдизиниң таныышыл албанының таныышылы.

Валентина Петровна **Митряшкина** — Тыва АССР-ниң Садыг министерствозунуң экономиктиг информация болгаш конъюнктура лабораториязының эргелекчизи.

Зоя Михайловна **Мартчан** — хоорайның харылзаа белдириниң почтачызы.

Екатерина Семеновна **Нагорная** — Тыва АССР-ниң Чурттал-коммунал ажыл-агый министерствозунуң тускайлаан АТБ-зинин бухгалтери.

Клавдия Корниловна **Орешкова** — «Тудуг кезектери» комбинаттың прессээр станокта пресстекчи.

Мария Кирилловна **Полухина** — пенсионер.

Полина Антоновна **Помазанова** — № 4 школаның башкызы.

Рабига Нургалиевна **Рамазанова** — Аптека эргелелиниң бараан эмгелелинин талазыбиле секретарының оралакчызы.

Мария Степановна **Тальянова** — пенсионер.

Иван Гаврилович **Филиппов** — «Водоканал» эргелелиниң бажыннар иштинге септелгезинин слесары.

Борис Анатольевич **Черногубов** — Тыва АССР-ниң Телевидение болгаш радио дамчыдылга комитединиң телеоператору.

Петр Николаевич **Черных** — «Каз-Хем» хомур-даш разрезинин бызаңчызы.

Николай Арсентьевич **Чуб** — «Каз-Хем» хомур-даш разрезинин дагжызы.

Матрена Тимофеевна **Шалагина** — пенсионер.

Александр Иосифович **Шашин** — пенсионер.

Тамара Яковлевна **Шевцова** — пенсионер.

БАЙ-ТАЙГА РАЙОНДАН

Тээли суурда

Шимик Салчаковна **Байыр** — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Мария Васильевна **Дробышевская** — Тээли сес чыл школазының директору.

Чап Тамбуевна **Саая** — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Седип Авыр-оолович **Салчак** — районнуң шериг комиссариадының таныышылы.

Борбак-Кара Буяндыевна **Санды** — пенсионер.

Чылбак Медековна **Севеш** — «Тээли» совхозтуң ажылчыны.

Иргит Таргыновна **Сенден** — район эмнелгезинин урутлар яслизинин эргелекчизи.

Шуй суурда

Доржу Бокташевич **Кара-Донгак** — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Шенхува Шымраповна **Кара-Сал** — пенсионер.

Хертек Бааданович **Кочаа** — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Серенмаа Чашкагаровна **Ооржак** — пенсионер.

Бадар Балданович **Салчак** — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Кочаа Сүрүнович **Салчак** — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Ичимаа Хертековна **Саны-Шири** — пенсионер.

Соржу Наадын-Хөевна **Хертек** — «Мурнакчы» совхозтуң ажылчыны.

Караш Дөңгүр-ооловна **Хомушку** — район эмнелгезинин санитарказы.

БАРЫЫН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН

Анастасия Емельяновна **Абашкина** — районнуң төп садының садыгжызы.

Екатерина Герасимовна **Гореева** — аалчылар бажыңының эргелекчизи.

Клавдия Александровна **Горбатюк** — Ак-Довуракта ажылчын хандырылга килдизиниң ажылдакчызы.

Монгуш Топтуг-оолович **Доржу** — Дөн-Терезин ортумак школазының электриги.

Анна Степановна **Карташева** — Ак-Довуракта ажылчын хандырылга килдизиниң машинизи.

Таисия Степановна **Кондратенко** — Ак-Довурак АТБ-зинин кадрлар килдизиниң улуг инспектору.

Өлчеймаа Анчытовна **Монгуш** — «Барлык» совхозтуң ажылчыны.

Константин Николаевич **Осипов** — «Тыва даг-дүгү» комбинаттың автотранспорт цехинин чолаачызы.

Анастасия Андреевна **Плисова** — Ак-Довурак АТБ-зинин кондуктору.

Соржу Севекович **Сарыглар** — Дөн-Терезин ортумак школазының ажыл-агый эргелекчизи.

Валентина Васильевна **Строкопытова** — даг-дүгү руднигинин экскаватор машининиинин дузалакчызы.

Хуваг Кошкендеевна **Ховалыг** — Дөн-Терезин ортумак школазының техниктиг ажылдакчызы.

Куулар Санчатовна **Хорлуу** — Дөн-Терезин ортумак школазының техниктиг ажылдакчызы.

(Уланчылыг).

МАЛЧЫННАРЖЕ УГЛАНДЫРГАН

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» совхозтуң дирекциязы, ында партком малдың чаш толуп менди камгалап алыр, продуктулуун бединдер база баш санын өстүрер сорулгабиле бүгү күштү малчыннарже угландырган. Совхозтуң хой, өшкү бригадаларында 40 ажыг кодан кыштаглап турар.

Хойлар удавас массалыбиле солдап эгелээр. Ынчангаш төрүүр кодаанар бүрүзүнде совхозтуң тускай эртемнилери, тудуг болгаш хову ажылдакчыларын тур үеде бызыглаан. Олар бызыглаан кодаанынга неделяда ыяап-ла бир барып, районда республикада, делегейде чүү болуп турарын таныштырып турарлар.

Бо хүннерде малчыннарже сакманчылап чорудары-биле 22 комсомолчу аныяктарны белеткээн. Оларнын аразында дуржулгалыг комсомолчу сакманчылар Тимура Мандараа, Рая Хомушку, Рая Донгак, Чалзып Лай-оол, Григорий Ооржак дээш оон-даа өскелер бар. Олар тус-тузында социалистиг хүлээлгени алганнар.

А. КАНЧЫЫР.

Түңнелдерни үндүргеш...

Мөңгүлектерден келген чылыг хат Туралыгның аксынче кирип, аттыг хап орган малчыннарның чаактарын хоюнадыр суйбап турган.

Бригада төвүнге чедип келиривиске, баштай келген хойжулар автолавкадан бараан садыш алгылаан, таалыннарын иштээн, ажыл-ижин сонуургашкан, ам болур хуралга алыр хүлээлгезинин дугайында сумелешкен турлар. Садыглажылгазын кылып алганнары кызыл-булунга уурук-суурук-тап чыглыг кээп турганнар. Почта дажыкчызы Алыг Салчак кара барбазынган чаа солун, сеткүүлдерни үжүлгаш кызыл-булунга кирип келген кижи бүрүзүнге-ле сунарга, оларны эл сал-ла, узун стол артында салып каан сандайларнын бирээзинге олура дүшкеш, номчуттунуп-ла эгелээр. А бир чамдыктары хол-шыдыраа салып, ийи болукте үстүп алган, аразында оюн-баштак состер октаан, катты-хоглуг органнар.

Бай-Тал. суурнуң Культура бажыңының чанында агитбригаданың коллективи автобуста олурупкан, ыр-шоорлуг бо келдилер.

— Артистеривис чедип келди. Баштай концерт көре каапкаш, оон соонда хуралдаа чүл, эштер? — деп, бригадир Монгуш Белек кызыл-булуң долдур чыглып келген малчыннарны эргий көрбүшаан, чугаалады.

— Шын-дыр, оо! Садыг магазин-даа барып алдывыс, коор-коор — деп, малчыннар харылады.

Үр-даа болбаан. Кызыл-булуңнуң стол, сандайларын эде салгаш, малчыннар долдур олурупкан. Концерт эгелээн.

Тааланчыг хоюг ырлар ажыл-иште, кижилериин аажы-чаңында четпестерни сойгаанаан шоозуглуг олуруглар-биле, танцы-самиар шүлүк болуруглары-биле солчуп турган. Бот-тывынгыр артистер Дамыран Байкоп, Хомушку Байлак, Александр Аная-оол, Чечен Салчак болгаш оскелерниң-даа уран талантызын хойжулар магадаан. Артистерге оөрүп четтиргенин илередип, оларның чогаадыкчы ажылынга челишкиннерни күзээн.

1980 чылда бригаданың социалистиг хүлээлгезин чугаалажыр хурал ажыттынган. Баштай бригадир совхозтуң, оон хойжу бригадаларының онгу беш чылдың дөрт чылдарында социалистиг хүлээлгелерни канчаар күүседип келгенин чугаалаан.

— В. И. Ленининиң төрүттүгениниң бээр 110 чыл болур оюнуң дугайында доктаалды СЭКП Төп Комитединиң хүлээп алганы бо эртен радиодан дыңнадывыс. Ынчангаш хойжу бүрүзү, бригада бар арга-курлавырларын санап көргеш, бедиткен хүлээлгени алыр ужурлуг. Бо талазы-биле силерниң санал-оналыларны дыңнаар-дыр — деп, бригадир Монгуш Белек доңчу чугаалаан.

Туралыгның хойжу бригадазының малчыннары социалистиг хүлээлгелерни түс-тузундаап, чарышка бот-боттарын кыйгырышкан.

— СЭКП Төп Комитединиң хүлээп алган доктаал бүрүзү совет кижилерни чаа-чаа сорулгаларже хыйгырып, күш-ажылче хей-аът кирип турар. «В. И. Ленининиң төрүттүгениниң бээр 110 чыл болур оюнуң дугайында» доктаалды радиодан дыңнааш, бүрүн чүүлдүзүнүң деткип тур мен — деп, Күш-ажылчы Алдар ордениниң эдилекчизи хоочуун хойжу Иргит Эртинеевич Эрелчин чугаалаан, уламчылаан: — Чүс хойдан чүс хураганны, бир баштан 2,3 кг дүктү алыр мен. Социалистиг чарышка хоочун хойжу. Адыг-оол Салчакты кыйгырар-дыр мен. А ынчаарга ниити бригаданың хүлээлгезинин талазы-биле өске эштерниң саналыңга катты-жып, чүс хойдан мынча хураганны, бир хойдан 1,8 кг дүктү алыр. Даштыг-Тейниң хойжу бригадазын чарышка кыйгырар ол-ла.

Хой оолдаашкынын организастыг чорудуп, каштаглаашкынны эки түңнелдерлиг доозарын болгаш чазаглаарже кожериниң бетинде кыштаглыг үүрмек септелгезин боттары кылдырын, чайгы үеде 180 тонна сигенин боттарының күжүбиле белеткеп алырын бригаданың кежигүннери хүлээлгеде бижээн.

Туралыгның хойжу бригадазы «Бай-Тал» совхозка мурнуку чылдарда-ла эки көргүзүглери чедип ап келген бригадаларының бирээзи. Оң бригада чүс баштан 85 чедир хураганны, бир хойдан 2 кг чедир дүктү ап турган. А бо дооступ турар чылда дүк талазы-биле куду көргүзүглүг болганын хойжулар бот-шүгүмүлекчи ёзу-биле анализтеп көргеннер. Бригаданың мурнакчы хойжулары Эрелчин Иргит, Адыг-оол Салчак, Алтай Мылдык, Хертек Кицин болгаш өскелерниң-даа көргүзүглери онгу беш чылдың соолгу чылында бригаданың ниити көргүзүүн улам белик деңнелге чедирериниң аргалары бар дээрзин бадыткан турар.

Б. БАГАЙ-ООЛ.

Бай-Тайга район.

БӨМБУРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА-ның корреспондентилери дыңнадып тур

ТАЙБЫҢ ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ ИДЕПКЕЙЖЭЭН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА-ның корр.). «Дооступ турар чыл тайбың дээш, кижи төрелгетениң термоядролуг дайынын халавынче кирер тыртар дээн Пентагонуң айылдыг планнарынга удур демиселдиң улам ынай идепкейжээнин-биле демдеглеттинген» — деп, СЭТА-ның корреспондентизинге АКШ-тың Тайбын чөвүлелинин күүсекчи директору М. Майерсон медеглээн. АКШ-тың шериг-үлетүр комплекизинин боттандырып чорудуп турары боо-чепсекти эндере бүдүрерин өскүдери американнарга аар үндүрүг үүргези болуп, амыдыралдың деннелинин улам ынай кудулаарынга чедирип, национал айылы чок чоруктун эрге-ажыктарынга шыңгыы когаралды. делегейнин дүшкүүрлүг чоруун күштелдиреринге чедириг турарын улам-на хей санныг американнар билип турар апаргай. Амгы үе-чадада тайбыңнын америк талалакчыларынын эн чугула сорулгазы болза Барыын Европаның девискээринге чалгынныг ракеталарны болгаш «Першинг-2» ракеталарны тургуспазын чедип алыры болур. «Ол угланыышкынга бистин демиселивис Европа дипти НАТО-нуң ракета-ядролуг полигону болдурар дээн америк дайынзырактарының оралдажыышкынарынга удур делегейнин калбак кампаниязының кезээ болур ужурлуг».

АКШ-та тайбын дээш шимчээшкинде профэвиледдер улуг рольду ойнап турар. Бодунун ажыл-чорудулгазын экономиктиг эргелер дээш демисел-биле кызыгаарлаваан, олар боо-чепсекти эндере бүдүрерин кызыгаарлаар, улуг шериг бюджедин кызырар, делегейниң тайбының болгаш чавырлыышкының бызыглаарының эргежаныктарына Совет Эвилели-биле кайызынга-даа ажыктыг харылзааларны хөгжүдери дээш идепкейлии-биле демисежин турар. Ол кампанияның бир чугула чүүлдериниң бирээзи болза СБК-2 Керээнин күштүг болдуруп бадылаары дээш демисел болур. «Стратегтиг боо-чепсекти кызыгаарлаарының дугайында керээнин деткиири болза бүгү-ниити тайбының бызыглаарының, делегейнин ооружулаын чедип алырының эрге-ажыктарынга бистин күжениишкиннеривистин чайгаар-ла уламчылаашкыны болур» — деп металлургия үлетүрүнүн ажылчыларының каттышкан профэвиледдериниң даргазы Л. Макбрайд медеглээн.

ТАИЛАНД ХАРЫЫСАЛГАЛЫГ

ПНОМПЕНЬ. (СЭТА). Кампучи-Таиланд кызыгаарда дүшкүүрлүг чоруктун өскээнинге Кампучиянын Улусчуреволюстуг чөвүлелин бурууладыр дээн АСЕАН чурттарының даштыкы херектер министрлериниң конференциязының киржикчилериниң оралдажыышкыннары болза херек кырында боттуг чүүлдү каржызы-биле хажытканы болур, реакцылыг кхмер бөлүктерге болгаш Пекинде база Барыын чүкте оларның эдлериге дузалап турар деп улусчу Кампучиянын даштыкы херектер министерствозунуң төлөлекчизинин мында парлап үндүрген медеглелинде айыткан.

Кампучия Улус Республика биле Таиландының аразында кызыгаарда дүшкүүрлүг чоруктун йөулуг чылдаганы болгаш үнер дөзү болза кампучия улуска удур демисежип турар болготчу дээрбечя бөлүктериниң болгаш өске-даа контрреволюстуг организацияларының артыышкыннарының ажыл-чорудулгазы болур. Бир эвес Таиланд бодунуң девискээринге дээрбечилерге доктазмал базаларны тургузарын, оон оларның Кампучиянын девискээринче халдаашкыннарны хылыр арганы бербээн болза, ол ажыл-чорудулга, а ол мынаан аная Пекинниң болгаш Барыын чүктүң талазындан дуза көргүзерин боттандырып чорудуп шылаттынмас турган ийик деп ДХМ-нин медеглелинде онзалап демеглээн.

Ынчангаш Кампучия-биле кызыгаарда дүшкүүрлүг чоруктун хевээр артканы дээш харыысалга Таиландыга онаажыр.

АМЕРИК-ИРАН ХАРЫЛЗААЛАР

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Иранга удур экономиктиг хемчеглерни ап чорударын чедип алырын оралдажып турар Каттышкан Штаттарның КНО-нун Айыл чок чорук Чөвүлелинге чагаазын тайылбырлап тура «Нью-Йорк таймс» солун мынча деп бижээн: «Иранга удур кызыгаарланчак эвес, а калбак хемчеглерни ап чорударын АКШ негээр. Айыл чок чорук Чөвүлелинин кежигүннери үшкү делегейниң чурттары ыдыг хемчеглерни деткивес болза, Вашингтон бодунуң флодун Персид мугулдурну блокадаларынга ажыглаар деп медеглээр».

«АКШ-тың камгалал министерствозунуң төлөлекчизи амгы үеде Индий океанда 21 америк шериг корабльдер бар, оон-биле кады олариың шуптузу эвес-даа болза, хей кезин Персид мугулдурунче кирер Аравия далайда мөөцнеттинген деп декабрь 23-те медеглээн. Ол үүл дээрге соолгу дөрт айның дургузунда америк шериг-далай күштериниң корабльдериниң саны ол районда дөрт катап өскен. Каттышкан Штаттар корабльдериниң саныныңы ыдыг өзүлдезин америк дипломаттарны Тегеранга тулуп алырының мурнунда-ла эгелей берген» — деп, «Нью-Йорк таймс» солун өске бир үүлде айыткан.

Шериг күжүн ажыглаары дээш демисежин турар АКШ-тың президентизинин национал аймык чок чорук талазы-биле дузалакчызы З. Бжезинский «Ю. С. ньюс уорлд рипорт» журналга интервьюзунга «америк күчүнүң бары болгаш оны президентинин эргежок чугула таварылгада ажыглаарынга белеги ышкаш ыдыг факторлар» Иранга хамаарыштыр шинтпирлерни хүлээп алырынга чугула рольду ойнаар дээрзинге «каидыг-даа чигзиниг чок» деп медеглээн.

Оон-биле кады Каттышкан Штаттар Иранга удур шериг хөделишкиннерин боттандырып чоруда берген таварылгада америк чепсектиг күштерни ажыглаары-биле Чоокку Чөөн чук болгаш Чөөн Африка чоогунга плацдармарны залаш-биле дилеп эгелээн. Оон-биле холбаштыр «Нью-Йорк таймс» солунуң айтып турары-биле алырга. «Индий океанда болгаш Аравия далайда АКШ-тың шериг-далай флодунуң күштелип турар хөделишкиннерин деткиир сорулга-биле Сомалиин, Оманның, Кениянын девискээринде шериг-далай болгаш шериг-агаар объектилерин калбаабиле ажыглаарының аргаларын өөренип көөру-билле ол чурттарга эрткен неделяда АКШ-тың камгалал министерствозунуң болгаш күрүне департаментизиниң бедик эргедужаалдыг делегациязы чораан».

АКШ-тың шериг белеткелдериниң дугайында парлалганың дыңнадыглары-биле кады АКШ-тың президентизи Дж. Картер бо чылын чаа чылдың шажын байырлалыныңа үезинде Плейнсче (Джорджия штатта) чорбас болгаш Иранга «болуушкуннарны хенертен болур хөгжүлдези-биле хөдбаштыр» Вашингтонуңа чоогунда Кэмп-Дэвидке артар деп шинтпириниң дугайында Ак бажыңың төлөлекчизиниң медеглели дувүрээзинин болдурган.

БЕЙРУТ. (СЭТА). Бир эвес АКШ шериг корабльдериниң дузазы-биле Иранны долгандыр далай блокадазын тургузарын оралдажыр болза, ол чорук бистиң революциязысты Вашингтонуңа чок кылырынче база базарынче чүткүп турарын болгаш туттурганнар дугайында айтырыгны шинтпирлээрин күзевейн турарын херечилеп турар деп. «Аш-шарк аль-Аусат» дээр саул солунга интервьюзунга Иранның экономика болгаш сан-хөө министри Бани Садр медеглээн. Каттышкан Штаттарның биске удур чорудуп турар хемчеглери болгаш оларның өөскүдүп үндүрген пропагандисчи кампаниязы делегей ареназынга Иранның чааскандырыышкынын күштелдирери-биле американнар биске чөңгэлээрин болгаш байдалды нарымдадырын күзеп турарлар деп, ол уламчылаан. Бир эвес АКШ чөңгэлээшкинерни сөкседыптар болза туттурганнар дугайында айтырыг чайгаар-ла шинтпирлеттинге бээр.

Ол айтырыгны шинтпирлээрин Каттышкан Штаттар ёзулуг күзеп турар болза ол кандыг-бир эки эгелекчи саналды кылыр ужурлуг. Бир эвес АКШ биске удур чөңгэлээшкинерни анаа-ла сөкседыптар болза, ол айтырыгны шинтпирлеп болур ийик деп, ол чугаалаан.

Септелгеге шынар болгаш темп

Сөөлгү мөлээ өзугаар алырга, республика 661 трактор септээр турган, 438 тракторну кылып алган. Оон иштинде «Скотопром» трестиң ажыл-агыйларының септеп дооскан тракторлары 48 болган. Районнар аайы-биле алырга, эң хей техниканы Чөөн-Хемчик район кылыр. Район дөрткү кварталда 118 трактор септээр планныг. Ам ында 85 трактор кылдынган. Тараалаң Таңдының механизаторлары 102 трактордан 67-ни септеп алган болуп турар. Үстүнде ийи районнуң байдалы-биле ол көргүзүлгер багай эвес. Амдыызында эвээш санныг тракторлар септээр Эрзин биле Тес-Хем район планнарын 84,2-ден 86,4 хуу күүсеткилээн. Улуг-Хем район үстүнде ийи райондан барык дөрт катап хөйну (89 трактор) септээр болза-даа дөрткү кварталдың планын 70,8 хуу чедирип, багай эвес ажылдап турар.

Өвүр район дөрткү кварталда 13 трактор септээрин планнаан. Мынчага чедир ында үүгле 7 трактор кылдынган. Районнуң дөрт ажыл-агыйының үүжү бо хүннерге чедир ийи-ийи трактор, а «Коммунизмче орук» совхоз чангыс-ла трактор септеп алганын көргүзүүрге-ле ында байдал кайы хире дувүренчиг апарганын дораан-na херечилей бээр-дир. Ол совхозтарның инженер-техниктиг ажылдакчылары хожудаашкындан хажан үнер бодап турар ирги?

Мөңгүн-Тайга районнуң механизаторлары 5 трактор септээр. Ында «Мөген-Бүрен», «Малчын» совхозтар үүгле бир-бир трактор септээн. Бо мырыңай чөгенчиг көргүзүг-дүр! Ийи чартык ай дургузунда совхозтар ындыг чөгенчиг байдалда турда, райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң көл специалистери үүгё дувүрел чок олурарыл? Моон шыңгыы түңнелди үндүрер херек. Тожу район дөрткү кварталда 9 трактор кылырын планнаан, оон чаңгызын септеп дооскан. «Май 1» совхоз септелгеже ам-даа кирбээн. Үстүнде фактылардан алырга, «Өзөөш трактор септээр улус далашкан чөор, часкы тарылгага чедир чаңгыс ай арткан-да септеп-ле алгай бис» дээр ажыл кылзыр хөөнөр бардыр. Оон үштүнгаш, ажылишче ханылап кирер херек.

Планныг онаалдалар күүседир дээш бүгү күштү мөөнеп, кижилер өртүзунга социалистиг чарышты дээштир организастап, септелгенин шынарынче кол кичээнгейни салып турар специалистер хөй-хөй ажыл-агыйларда бар. Олар ажылды билдиг башкарып кегениер. Оон ачызында планныг онаалдаларын чамдык совхозтар күүседип алгылаан. Дөрткү кварталдың септелге планын 100-тен 150 хуу чедир күүсеткен ажыл-агыйларның саны 8. Оларга «Кара-Хөл», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Улуг-Хая», «Саян», Чодураа» болгаш өскелер-даа хамааржыр. «Тес-Хем» биле «Нарын» совхозтар планнарын ийи катап ажыр күүсеткеннер. Ажыл-ишчи, бедик харыысалгалыг чорук шак ындыг өөрүнчүг түңнелдерлиг болгулаан.

Кышкы үеде мал чеми сөөртүүнге, малчыннарга оттулар ыыш, хомур-даш чедиреринче бала өске-даа ажылдарны кылырынга чүүк автомашиналарын эргежок чугула. Ындыг болганда совхоз бүрүзүнге үрелик эвес, доктаамал ажылдаар автомашиналар четчирибиле бар турда, ажыл бүдүүгүр болур. Ынчангаш ол техниканы септеп алыры биче эвес ужур-дузалыг. Республикада декабрь 15-тин мөлээзи ёзугаар 253 чүүк машинаны септеттинген. Планның күүсел, дезе 49,1 хуу болган. Моон алгаш көөрге, септелгенин темпизи оожум бооп турар.

Дөрткү кварталдың планын үүгле 12 совхоз күүседип алган. А 24 ажыл-агый 2—3 автомашина септеп алган бооп турар. Республиканың 13 совхозу автомашиналарны шуут септевейн турар. Артканнарының көргүзүглери ындыг-ла эки эвес.

Совхозтарның инженер-техниктиг ажылдакчыларының мурнунда шинтпирлээр айтырыглар ам-даа хей. Ындыг болганда эң кыска үеде шалыпчы ажылдазрынче механизатор бүрүзүнүң хей-аъдын көдүрүп, оларга негелдеин күштелдирип, тракторлар болгаш автомашиналар септээриин темпизин бедидери — соңгаарлатпас сорулга ол.

ГЕНШЕРНИҢ ИНТЕРВЬЮЗУНГА ХОЛБАШТЫР

«Вильд-пайтунг» солунга ГФР-ниң даштыкы херектер министри Геншер интервью кылган. ГФР-ниң чаза оон эвилелчилери-биле бир дөмей, «кандыг-бир баштайгы негелделер чокка чугаалажыышкынарының аргазы-биле 80 чылдарны боо-чепсекке болгаш чепсегленнишкинни дүжүреринге контрольдуун он чылы болдуурарын быжыы-биле шинтпирлээн» деп, анаа ол бадыткаан. Барыын Европага ракета-ядролуг чаа америк чепсекти тургузарының дугайында шинтпирин хүлээп алганы-биле кады НАТО-нуң чугаалажыышкынар дугайында саналын «мырыңай-ла шыңгыы» санал кылдыр ол көргүскен. «Тайбыңны хандырарын болгаш улустарга онаашкан аар-берге шериг чарыгдалдарын эвээжедирин күзеп турар бис» деп, Геншер медеглээн. Оон-биле кады НАТО-нуң чыл санында боттуг шериг чарыгдалдарын (инфляцияны барымдаалап тура) 3 хуу улгаттырар деп турарын министр ыыттавайн эрте бергён. «Бистиң кылган саналывысты хүлээп алырындан кым-даа ойталавас ужуррлуг. Бис артык күштү эвес, а чүгле дөңзигүүрүү күзеп турар бис» деп аштынган көдүрлүүшкүн-биле ол медеглээн.

Министрни билип ап, чавырлыышкын-биле, анаа шыныг бодал-биле дүүшпес боо-чепсекти эндере бүдүрерин өскүдериче угланыышкынны хандыг-даа арга-биле агартыр дээн оон оралдажыышкынын, ындыг угланыышкынны НАТО-нуң хүлээп алганын болгаш ол херекке ГФР-ниң ойнаан ролюн билип ап болур. Ынчалза-даа чангыс күзелден фактылар өскерли бербес болгай.

Барыын чүк, чижээлээрге, ГФР-ниң чаза чугаалажыышкынарны доп-дораан чөрүдарының дугайында совет саналды, хандыг-даа баштайгы негелделер чок чугаалажыышкынарны чорудар дугайында саналды амгы үеге чедир хүлээп албаанының дугайында айтырыгга Геншер база-ла харыы бербээн. Ынчан чугаалажыышкыннар аңаа билдингирле херек чок турган, үүге дээрге ол чугаалажыышкынар эде чепсегленирниң НАТО программазын артык үүл болдуруптар турган. Амгы үеде-даа чугаалажыышкынар НАТО-нуң дайынзыраан туружунга немелде үүл болур болгаш чепсегленнишкинни боттуг дүжүреринин идеяларына дүжүр чүзү-даа чок, чүгё дээрге НАТО блогу Европага дөңзигүүрүү бодунуң талазынче өскертип алыры оралдажып турар.

НАТО артык күштү чедип алырын күзевейн турар деп ГФР-ниң даштыкы херектер министри бадыткаан. А улустар чүгё президент Картергеззы АКШ-тың камгалал министри Браунга бүзүревейн, а Геншерге бүзүраар ужурлуг? 80 чылдарның ортузунга чедир НАТО социалистиг чурттардан артык күштүг болуруг чедип алыр деп, олар ажыыбиле медеглээн. Брюссельге болган үүлдүн соонда, Картерниң чарлаары бөш чылдың милитарисчи программазының соонда, ёзу барымдаалап эвес, а шыңгыызы-биле кылган ыыдыг сагындырыышкынарны, Совет Эвилели-биле «күштүн туружундан» чугаалажыышкыннар болдунмас, Барыын Европага чаа америк чепсекти нептередириниң дугайында шинтпир ортумак ыракшылдыг ракеталар талазы-биле чугаалажыышкынарының үндезинин үреп турар дээр дугайында сагындырыларны тоон көрбээнинин соонда чепсегленнишкинни дүжүреринин дугайында кандыг чугаа бооп болур боор.

Тургустунуп келген байдал үүгле ГФР-ниң эвес, харын бүгү Европаның хой-ниитизинин сагыш чөваашкынын болдурган. Ол дувүрээзинерни чылдагааны НАТО-нуң туружу болгаш хөделишкиннэ эвес, а өске үүл болур деп көргүзери ГФР-ниң чазаның орааладжыышкынын алыс шинны билбес хижиге салдарын үүгле чедирип болур.

Американың хей-ниитизи АКШ-тың Иран навызында шериг-далай күштерин көвүдедиринге удурланып турар.

ЧУРУКТА: Нью-Йоркта удурланыышкын чыскаалы.

АП—СЭТА-ның фотозу.

БИСТИҢ «САЙЗАНАКТА»

«Шекпээр» совхозтуң төвү Биче-Тей суурга 1979 чылдың июль 1-де, Делегейнии уруглар камгалалының хүнүн таварыштыр «Сайзанак» деп аттыг уруглар садын ажыткан.

Оон ийи каът бажыңын эки дерээн. Улуг соңгаларлыг чырык өрээлдерлиг. Оон аңгыда ында чунар ванна, душ, хеп чуур черлерни эки дерип кылган. Изиг, соок суг-даа белен.

Амгы үеде «Сайзанакта» 93 уруглар хаара туттунган. Оларны хар назынының аайы-биле дөрт бөлүкке чарган. Кижизидикчи башкылар тускай программа-биле бичии чаштарны өөредип, кижизидип турар. Янзы-бүрү оюнларга, танцылап, ырлаарынга, чуруурунга өөредип турар. Сула шимчээшкиннерни база кылдырып турар.

Уругларны бичиизиден күш-ажылга кижизидер сорулга-биле хептерин шын кедип билириндан эгелээш, удаан орунларын эдерии, ойнаарактарын чуурунга чедир өөредип турар. Мындыг кижизидилге уругларны күш-ажылга болгаш культурлуг чараш аажычаңга чаңчыктырары болур.

Бичии чаштарны ажаап кижизиделинге кижизидикчи башкылар Даира Күжүгет, Полина Ооржак, ажаакчылар Дүктүүн Монгуш, Валентина Монгуш кызымаккай ажылдап турарлар.

Фельдшер Лариса Моңгуш уругларның кадыкшылы, арыг-шевери дээш эки ажылдап келген.

Ында уругларга суббота санында ырыга, шүлүкке, танцыга, чурулгага конкурстарын эрттирип турар бис. Байырлалдар бүдүүзүнде утрениктерни эрттирип, аңаа төрелдерни чалап, концерттерни көргүзүп турар бис. Моон соңгаар бичии чаштарны бүгү талабиле эки кижизидер дээш, коллектив бүгү күжүн салыр.

Ч. ООРЖАК.

уруглар садының эргелекчизи.

(Эгези № 294 «Шында».)

КЫЗЫЛ АЯҢЧЕ АЯН-ЧОРУК

Кара далай эринде улустун база бир эн-не хөй чыгыр, эмнеп, дыштаныр черин «Красная Поляна» дээр. Ында хөй янзы аржаан, суглар, турисчи баазалар, дыштанылга черлери бар.

Бис баштай Кызыл Аяңче чоруур апарган бис. Сочиинин үстүү ужу болур Адлер дээрге чер, суг, агаар-биле Сочиге келген кижилериң эң баштай дүжер, доктаар чери. Аэропорт, демир-орук болгаш далай өртээли, автовокзал база ында. Ында кижиниң хөйү чайын шимчээн кымыскаяк өө кылдыр сагындырар. Ында ынай-бээр шуушкан улус үзүк чок агым-на. А машина-техника мырыцай имилээр. Аңза келген хөй аалчыларны аа-мак-даа четпээнде автобус, чиик машина, вертолет, поезд-биле чедер дээн черинче дораан-на саадал чок арылдыр апаар. Ында аргыжылганы организастааны шынап-ла магалыг. Кижи чеже-даа хөй болза, транспорт-биле хандырылганы таарыштырган ужурунда, маңнап турар чүве чок. Машина келген соонда, «олуруп көрүңер!» деп чалаар, амыр болду.

Сочиниң үнүш шимээн барган кижилер баштай-ла Адлерден көре бээр. Ында изиг орааның мөңгеде ногаан турар кедергей чараш ыяштары, кат-чимистиг, калбак бүрүлүг ыяштар кижини мырыцай кайгадыр. Кудумчулар, хамык бажын-балгат шуут-ла ногаан үнүш-биле бүргеттинген. Ынчангаш ол хоорайда довурактоозуи безин чок. Далай чаны болгаш, агаары шала шыксымаар, тынарга чиик.

МЗЫМТА КАШПАЛЫНДА ОРУК

Адлерге бисти үткүп келген чаңгыс чер чуртуувус Победол Леонидович, хөөрей-дир:

— Бо кадыр-кашпал хемниң аштаглыг оруу-биле чоруур бис. Солун черлер көөр силер. Баштай силерге чер көргүзер дээш такси чагып кагдым. Оон башка вертолёт-биле каш минута ужуткаш-ла, Кызыл Аяңга чеде бээр.

— Оруу берге чер бе?—деп оон айтырдывыс.

— Аз, орук бергези оон эрт-пес!—дээш, киживис хүлүмзүрүп кагды.— Ынчалзажок көрүштүг черлер хөй. Ону сонуургаар дээш. чер аразының ыраан эскербейн баар силер.

Ол ында Кызыл Аян суурнуң эмнелгезинде ажылдап турар, бир чыл болган. Ынчангаш хамык-ла чүвени бисче сонуургадып чор.

Чиик-кара «волга» такси бистиң чанывыска хирт кылдыр тура дүшкен соонда, чолаачызы кара салдыг, улуг кырлаң думчуктуг, бажыңын дүгү дыдырашсымаар, кара

Журналистиң орук демдеглели

характарлыг, мөге-шыырак, чоон билектерлиг, аптара дег делгем хөректиг, ортумак сынныг аныяксымаар эр эвилең чалай-дыр.

— Кызыл Аяң баар улус машинага олуруп саадаңар. Менди-чаагай, дүрген чедиреринге белеп мен.

Кара «Волга»га олурупту-вус. Дааш-шимээнниг Адлерден үнгеш, чиик-кара-даа харлыг баштыг Кавказ даглары кайы сеп дээш, бир-ле улуг хемниң оң талазын өрү карацнадып кагды. Орук кыдыында ыяштарда яблоктар, грушалар, апельсиннер сарыг-хоор апарган көстүп тургулаар. Эзлери ам-даа чыып күш четпээни ол ыйнаан.

— Ах, бо кат-чимистиң маңдыын! Кыжын үрелип калбас чүве ирги бе? — дээримге, бистиң-биле кады таксиге олурупкан буурул баштыг ирей хүлүмзүрүй аарак, мынча дей-дир:

— Ам-даа четчип быжып турар чүве. Мында соок бар эвес. Кыжын декабрьда безин 10—12 градус чылыг турар чер болгай.

Аштаглыг тос орук удаткан чок болганда-ла Мзымта хемниң кашпалынга келди. Оон ынай-ла калбак бүрүлүг, катчимистиг ыяштар үнген, кедергей шыргай аргалыг ингилеме кадыр ийлер эгелээн. Кадырны одурту казып каан орук адаанда ынаар-ла шапкын суглуг даг хемниң шаалаан даажы дыцналыр.

— Чорбаан кижиге коргунчуг орук болдур ийин бо—деп, такси чолаачызы чугаалады. Оон адын Бетьяи Леон Георгиевич деп бижээш, таксинин

турган эвес, бо хире берге орухту үүгле хүүрек, кускуйхаай, лом дузазы-биле кылган. Баштайгы удаазында үүгле тергелиг аът-биле чоруп турган. А бо тас орук Совет эрге-чагырганың чылдарында кылдынган. Кызыл Аяңда нарзан дээр аржаан суглуг черлер бар. Ынчангаш олче улус эмнеп, дыштанып чоруп турары-биле мооң орук-чиринн онзалап кылган.

Машина ол-бо былдап чорааш, шуут-ла чалым хаяга келди. Ында «Ондактыг ээр чер! Оваартыныңар!» деп улгаттыр бижип каан. Ам Мзымта хемниң ийи эрин мырынай мыя бо, хол сунарга чеде бээр чыгыы кылдыр чоокшулап келген. Келдергей кашпал, кертип каан дег чалым-дуруглар аразында куду хемниң шурап, мөөрээн суунуң даажы чер адаанда кылдыр сагындырар.

Орукту шуут-ла чалым-хаядан кертип турган кылган. Чалым кертинмес болуп, хем кырынче эңмее берген черге келгеш, хаяны өттүр үттеп чоруткан. Ол тоннельче машина кирерге карңгылаш дээр. Оон ишти артында суглуг. Кижи ындазында дүвүреп, корга бээр.

Кандыг-даа техника чокта кызыл хол-биле ындыг чалымхаяны чазап, үттеп турган, орук кылып каанын көргеш, кижи кайгаар, магадаар. Олла орук-биле чоруп орарга, кадыр ийлерден шурап баткан суглар бо-ла таваржыр. 56 километр оруктун дургузунда 300 хире суг ужарлары бар.

Ол кадыр-каскак черлерге кижилер кайын чурттаар кылдыр сагындырар. Кайын ындыг боор! Кадыр ийниң бичии-ле деспелдиректериндe өзениер иштинде, кадыр ийлерде-даа бичии-бичии турлаглар: кадырны казып, дескилеп турган, бажыңнар туткулап каан. Ол турлагларның чурттакчылары чигирлээр ары өстүрүп, кат-чимис ажаап турар.

Орук хаяны өттүр үттээн тоннельди эрткен соонда, чырыткылаш дээр. Оон өрү-ле хем ишти делгемнеп эгелээр. Кавказ дагларының харлыг баштары мыя бо көстүп чыдар. Хоорай дег улуг, чаагай бажың-балгаттыг, кат-чимистиг ыяштар-биле бүргеттинген суурже орук эдертип киирип кээр.

К. АРАКЧАА.

(Уланчылыг.).

ЭКИЖИИР БЕ? Хандырылгаңар кандыгыл

Хадың суурнуң аъш-чем магазинININ ажылынга хамаарыштыр бижиир бодай-дыр мен.

Магазинниң садыгжылары көдээ чонун садыг-биле хандырылгазын экижидип, эргежок чугула аъш-чем барааннарын четчелээринге шоолуг-ла кичээнгей салбаңы турар. Ынчангаш чамдык чугула аъш-чем барааннары магазинниң делгиринге үр үеде көзүлбейн баар. Оон-биле кады хлеб садары болганчок-ла үзүктели бээр. Ылаңгыя воскресенье азы садыгның дыштанар хүнинериниң мурнунда магазинге хлеб кирбээн болза, суурнуң чону ийн-үш хонукта хлеб-биле хандыртынмайн баар. Чижээ, магазинге ноябрь 1-де хлеб киргеи, ону үүгле 4-түн хүнүнде барып саткан.

Садып алыкчыларның аъш-чем хандырылгазын экижидери-биле магазинININ садыгжыдарынын, районнуң хереглекчилер ниитилелинин баштаар черинин-даа талазындан ботуг хемчеглер алдынмайн турар. Бо айтырыгны кичээнгейге ап, дарый шиитпирлевес болза, магазинниң ажылы экижиир деп бе?

С. ДАНГАА.

Бии-Хем район.

ЧУРУКЧУНУҢ БЛОКНОДУНДАН

Республиканың уран чүүл ажылдакчылары СЭКП ТК-ның «Идеология, политика-кижизидилгелиг ажылды улам ынай экижидер дугайында» доктаалын ажыл-чорудулгазынга удуртулга болдуруп, амыдыралга боттандырары-биле чон ортузунга кижизидилге ажылын күштелдиреринге боттарының үлүүн киириштирер, уран чүүл культуразын бедидер талазы-биле сөөлгү үеде боттуг ажылдарны кылып чорудуп турар. Оларның бирээзинге чогаадыкчы ажылдакчыларның ажыл-ишчилер-биле, чон-биле ужуражылгалары хамааржыр. Чогаадыкчы эвиледдерниң тускай планнарын өзугаар чогаалчыларның, чурукчуларының, композиторларның, артистерниң бөлүктери бо чылын республиканың элээн каш районнарынче үнүүшүннерни кылып, ужуражылгаларны эрттиргилээн. Улуг-Хем районнуң ажыл-ишчилери-биле чогаадыкчы ажылдакчыларның ужуражыышкыннарынга Тыванын комсомол шаңналының лауреады, чурукчу Сарыг-оол Саая база киржип чораан. Ужуражыышкыннар, районнуң ажыл-агыйы-биле таныжылга үеанде чурукчунуң чураан чуруктарын мында парлаан.

ЧУРУКТАРДА: «Улуг-Хая» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан фермазының хоочун ажылдакчылары В. болгаш К. Димиттер. Маадыр-ие К. Димиттиң үш уруу незин салган фермада саанчылап турар; «Торгалыгның музыка школазында И. Бахтын музыказы чаңгыланып тур»; «районнуң ажыл-амыдыралын чырыдып турар «Улуг-Хем» солунга кирер материал парлаттынып тур».

ПЕНСИЯ ТҮҢҮНҮҢ ДУГАЙЫНДА

РСФСР-нин Министрлер Төвүлеги «Ажылдап турарының үеазинде кырын-назыланы дээш пенсия алыр аргелиг ажылдакчыларның категорияларынга дамзы бадылаар дугайында» СССР-ниң Министрлер Төвүлелинин 1979 чылдың сентябрь 11-деги № 862 доктаалынга үндезилээш, болуунун 1970 чылдың май 14-те хүлээп алганы № 305 доктаалының күштүг болур хуусаазын 1980—1985 чылдарга чедир уладыр деп 1979 чылдың ноябрь 21-де доктааткан.

РСФСР-нин Социал хандырылга министерствозу 1979 чылдың ноябрь 28-теги дужаалы-биле социал хандырылга органнары болгаш ажылдакчылары РСФСР-ниң Министрлер Төвүлелиниң 1979 чылдын ноябрь 21-деги № 572 доктаалын удуртулга болдуларын сагындырып турар. Ында айтып турары болза: РСФСР-нин Министрлер Төвүлелиниң 1970 чылдың май 14-теги доктаалының үшкү абзазын мынчаар өткен:

«Үстүнде айыттынган пенсионерлерге кырын-назыланы дээш пенсия төлээрде, пенсияның болгаш ажыл төлевирининн түүн айда 300 рубльден ашпас болур ужурлуг».

Бо доктаал 1980 чылдын январь 1-ден эгелеп күштүг болур.

«ШАЙЛААР ЧЕР»

Мындыг эгелиг чогаалчы М. Кенин-Лопсаның чагаазы бо чылдың июль 21-де солунга парлаттынган. Найысылал Кызыл хоорайда шайлаар черлерниң чогун ол үүлүе шүгүмүүлээн. Помчукчулар ону хүннүң чугула айтырыын көлүрүп турар үүл деп үнелээн болгаш анда хамаарыштыр боттарының санал-онаддарын база бижигилээннер.

Хоорайның кол архитектору Б. Байыр-ооның тус үүлүге хамаарыштыр харыылааны:

Улус депутаттарының Кызыл хоорай күүскомунун архитектура киллизинге солунга парлаттынган чүүлүг чугаалашкан. Хоорайда национал чемнерни белеткеп, кылыр болгаш сарыг шайны тыва ёаң-биле хайындырар черлерниң погун автор шын көргүскен.

Тыва АССР-ниң Садыг министерствозу Кызыл хоорайга национал чемнериин ресторанын ажыдары-биле оон төлевилелин кылырын Новосибирскинин «Гипроторг» институдунун филиалында киирген. Хоорайга ол чугула чернин тудуун 1982 чылдан эгелээр.

Хоорайнын Щетинкин-Кравченко кудумчузунда № 3 столоваяның тулуу удаваа доостур. Аңаа болгаш Найырал кудумчузунда «Аян» кафеге сүттүг сарыг шайны чонга барааалгалыр. Ол ышкаш «Улуг-Хем», «Кызыл» ресторанларга болгаш «Огонек», «Молодежное» кафелерге өске чемнер-биле кады чемненикчилер сүттүг шайны ижип турар.

ХАМЫК УЖУР АРАГАДА ЭВЕС

Арагалаашкын уржуудан ажылга үнмейн баргаш, азы ажы-төлүнге, кожаларынга, таныыр-танывас кижилерге багай аажы-чаң көргүзүп, дорамчылал кылыпхаш, оон соонда ажылдан турары будүрүлгезиниң ийикпе, азы совхозунуң удуртукчуларынга айтыртып, хуралдарга тургустуруп, кезедилге хемчеглерге онаажы бээрлер тургулаар.

Ол кижи оон үнгеш, «Бо-ла ыт ишпес кара сугнун хайы эвес болза, анза чораан үлүсту чүге-ле дорамчылай бээр мен. Хөлүүде-ле анза ажылдап чораан болзумза, кижилерге чүге сыскыртыр мен» деп ишкен арагазынга каргангылаар. Оон кедерезе, бир чамдык кижилер күрүне садында араганы чүге садып турарыл мынчаш, ишсин дээнде, ишпейн канчаар-даа дээрлер. Хей-ле арагачылар-биле демисел деп артык ажыл кылып турбайн, чүгле араганы үндүрбезин шиитпирлеп каар чүве болзаа, ол-ла, мен-даа кайын мындыг арагачы болуп түрээр ийик мен деп, бодундан шуут чегенип, түттүнүп шыдаваа кошкаан арагага шамнаар чоруктар бар. Бодунга бодуу идегевестээн арагачының болалыдыр. Оон соонда мындыг кижилер ол-ла чугаазын чугаалаамышаан арагаларын, албыстан, тенигиже ишкилээр.

Чамдык арагачыларны хөй-кинтиниң талазы-биле чугаалажы бээрге, олар кажары коичуг, чөпшүлдүү-биле буруузун минип (алызында шуут минипр туржук, удурланыл, хорадавышаан), дүрген-не ол чугаадан адырлып алырын кызыдып орар. Бир чамдыктар амыдыраар арга чок кылдыр түредир арагаалаан, ажылдап турганы черинге келгеш, «Амна эмнедин алдым, моон мурнунда четпестеримни шуут-ла билиндим, ындыг чүве мөөн змыдыралымга ам түрбаас деп ашкынгаш, ажылдан эгелээр. Кезек үеде шору ажылдаптар. Ол ындыг кижилерни арагачылар бодуу бак өөлеп, кызып-кыйып эгелээр. Кошкак салдынькылар чоорту ижип кириптер, а шыдамыххайлар шыдажыл үнер. Мынчап кээрге хамык ужур арагада эвес, а арагачыларда болуру илдеп.

Чыл иштинде 4—5 катап арага варыындан эмнедир кижилер бар. Арагадан хорааннгаш, эттинмес адырыларга таваржыр, азы кем-херек үүлгеткеш шиитпирер, чок-ла болза өлүр таварылгалар хаая эвес болгулаар-дыр.

Бистин «Чодураа» совхозта ындыг кижилер бар. Чамдык көдээ малчыннарда болгаш суурда ажылдан турар арагага хандыкшылдыг кижилерни колдуу эвиякларга хамаржып турары хомудаачыг.

Араганы бистин өөлеринис эрте бурунгудан ижип келген. Арага бүгү чемнериниң дээжизи болур деп-даа чораан. Ону хүндүткелдин чеми дээр. Хүндүлелдин өргүп туткан чеминдеи улуг кижилер ойталамаргылдаазы, «Нью-Йорк Рейнджерс»— ЦСКА. Нью-Йорктан дамчыдылга. 22.30— «Ye». Информастыг программа. 23.05 — 00.20 — ССРЭ-ниң тергин хевирлиг чүгулакчыларының маргылдаазы. Эр кижилер. Ленинградтан дамчыдылга. Чапсарда — Бөгүн делегейде. Информастыг программа.

ИЛИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.15 — «Ынак шүлүктериис». 18.45 — «Красногорскиниң хаак изи». Хаак спортунун талазы-биле Бүгү-эвилел чарыжы. Эр кижилер. Красногорскиден дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

19.30—20.30 — «Молдав эскизтер» Документалдыг фильм.

Кажан ажыттынарыл?

«Кызыл тук» совхозтуң чунар-бажыңы ажыглал чок турун бергениинден бээр эвеннеге үе эрткен. Оон шелүн улгаттыр немей тудуг тургузар дээш ажылдарны аңаа чайладыр, күзүн, кыш барык дүшкүже чедир чорудуп келген.

Ажыл доозулган. Чунар-бажың ам-на ажылдап эгелээр боор дээрзин суурнуң чурттакчылары манагзынын, чугаалажып турар апарган. Ындыгдаа болза чунар-бажын ажыттынмаан. Сүг кудар черин шын эвес тургусканыдан болгаш чедир кылдынмаан чамдык үүрмек чжилларинің ужуруидан ол ажылгал чок турар.

Чунар-бажынга тудуг ажылдарын чорудуп турда, ону кылып турган кижилерниң ажылынын шынарын доктаамал хынап турарын совхоз дирекциязы чогуур кичээнгейге алган турган болза, байдал мындыг эвес турун болгай.

Чунар-бажын ажылдавас дугайында шүгүмүүлелди совхозтун хана солунунга чаңгыс эвес удаа биижип турган. Оон база чогумчалыг түүнел үнмейн турар. Совхозтун чунар-бажынының кажан ажылдап эгелээри ам дээрезинде билдинмес. Совхоз дирекциязы мону канчаар көрүп турар ирги?

Д. ООРЖАК.

Өвүр район.

агаар

Бөгүн республикага көжүп турар булуттаар, эртенги шактарда кезек бораңнаар. Барын чүктен келир хаттың дүргени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температуразы 13—18, чамдык районнарга 5—10 градус соок болур.

Кызылга эртен быскаңнаар. Хаттың күжү кошкак. Агаар хүндүс 17—19 градус соор.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

Өөренирин күзээннерге

БУРЯТИЯНЫҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ИНСТИТУДУ БИРГИ КУРСКА ДАРААЗЫНДА САЛБЫРЛАРГА ӨӨРЕНИР КҮЗЕЛДИГЛЕРНИ ХҮЛЭЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР

Агрономиктиг — ниити билигнин агрономнарын белеткээр.

Зоотехниктиг — ниити билигнин зооинженерлерин белеткээр.

Кедээ ажыл-агыйны механизастаары — тракторларны, автомобильдерни, кедээ ажылагый машиналарын ажыглаар болгаш септээр база мал ажыл-агый фермаларын механизастаар талазы-биле кедээ ажыл-агыйнын инженер-механиктерин белеткээр.

Кедээ ажыл-агыйның экономиказы болгаш организациязы — кедээ ажыл-агый будүрүлгезинин организатор-экономистерин белеткээр.

Кедээ ажыл-агыйда бухгалтер санаашкыннары — бухгалтер санаашкынының талазы-биле экономистерни белеткээр.

Киреринин экзаменнерин дараазында эртемнерге дужаар.

Агрономия, зоотехния талазы-биле тускай эртем салбырларынга — химияга (аас-биле), физикага (аас-биле), биологиага (аас-биле), орус дылга болгаш литературага (чогаадыг бижиир); **кедээ ажыл-агыйны механизастаарының тускай мергежилинге** — математикага (бижимел-биле болгаш аас-биле), физикага (аас-биле), орус дылга болгаш литературага (чогаадыг); **кедээ ажыл-агыйның экономиказы болгаш организастаары база кедээ ажыл-агыйда бухгалтер санаашкыны** — математикага (аас-биле), географиага (аас-биле), биологиага (аас-биле), орус дылга болгаш литературага (чогаадыг).

Ортумак школаны алдын (мөңгүн) медаль-биле, азы тускай ортумак өөредилге черин көнчүг эки демдектерлиг доосканнар үүгле чангыс экзамен дужаарлар: агрономия болгаш зоотехния талазы-биле салбырларга кирерлер биологиага (аас-биле), арткан салбырларга—математикага (аас-биле).

Билдириишкиннерни 1980 чылдын январь 5-ке чедир хүлээп алыр.

Хүлээп алыр дугайында ректорнун адынга бижээн билдириишкинге шилип алган тускай мергежилин айтыры чугула.

Билдириишкинге кожар үүлдер:

1. Ортумак эртем дугайында документ (шуут болу).

2. Институтка кирер дугайында характеристика-рекомендация.

3. Күш-ажыл дептериндеи ушта бижилге.

4. № 286 майыктын эмчи шынаылгазы.

5. 3×4 хемчээлдиг дөрт фото-чурук.

Киреринин экзаменнери январь 10-дан февраль 15-ке чедир болур.

Институтка киирип алышкын февраль 16-дан 28-ке чедер.

Документилерни дараазында **адресче чорудар:** Тыва АССР, Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, 30. Кедээ ажыл-агый министерствозу, кадрлар киллизинге. Телефон 2-41-44.

телевидение

ДЕКАБРЬ 28-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — «Ye». Информастыг программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Орлёнок» телестудиянын концерт залы. 11.55 — «Д' Артаньян болгаш үш мушкетёр» Хөй сериялыг уран-чечен телефильм. 3-кү сериязы. 13.05—16.00 — Чапсар. 16.00 — Медээлер. 16.20 — Уругларны делегей чылынга. Документалдыг телефильмнер программазы: «Хүннээректээр хоорай», «Тоод эгелээр», «Мергежилдиг чорук школазы». 17.15 — ВЭФ автозаводтун Культура ордузунун скрипачыларының «Кантилена» ансамблинин концерти.

КЫЗЫЛДАН

18.15 — Телемедээлер. 18.25 — «Аныяк ленинчилер». Дамчыдылга. 18.55 — Мультфильмнер программазы: «Дирли берген хоорай», «Метаморфоза». 19.10 — Телемедээлер. 19.25 — Чарлаллар.

МОСКВАДАН

19.30 — В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 110 чыл оюнга. «Лениндеи өөренир». 20.00 — «Чурук бүрүзүнде—хүн». 20.15—Бөгүн делегейде. 20.30 — Хоккей талазы-биле делегейнин эш хуу

кино

ДЕКАБРЬ 28-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Чүгле ол» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.50 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Чаан болгаш хендир» 10.00, «Буруузу чок» (2 серилыг) 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Колектиң болгаш Лелектин улуг аян-чоруу» 9.50, 13.15, «Хостуг чурттап турарлар» 11.35, 13.25. «Келир үениң дайынчызы» 17.00, «Хоозун хөлзээ» 19.10, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Эжин, уруглар» 15.00, «Ылгалы чартык шак» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Редакциянын адреси: Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнун 2-24-63, редакторнун орлакчыларының 2-35-24, 2-31-75 харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийни амыдырал болгаш совет тургузуг киллистериниң 2-37-13, пропаганда киллизинин 2-31-75, культура киллизинин 2-23-54, кедээ ажыл-агый киллизинин 2-21-47, үлетпүр киллизинин 2-22-64, чагаа киллизинин 2-41-27, информация киллизинин 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбейи барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16398. Чагыг 3404.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Төвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—01518.